

Povijesni razvoj Europske Unije i izazovi u budućnosti

Trlin, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Libertas International University / Libertas međunarodno sveučilište**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:223:535577>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital repository of the Libertas International University](#)

LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE

ZAGREB

IVAN TRLIN

ZAVRŠNI RAD

**POVIJESNI RAZVOJ EUROPSKE UNIJE I IZAZOVI U
BUDUĆNOSTI**

Zagreb, veljača 2019.

**LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE
ZAGREB**

**PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
POSLOVNA EKONOMIJA**

**POVIJESNI RAZVOJ EUROPSKE UNIJE I IZAZOVI U BUDUĆNOSTI
HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN UNION AND
CHALLENGES IN FUTURE**

KANDIDAT: IVAN TRLIN

KOLEGIJ: EKONOMIKA I POLITIKA EU

MENTOR: izv. prof. dr. sc. DINKO PRIMORAC

Zagreb, veljača 2019.

Sadržaj:

Stranica

1. Uvod	2
1.1. Predmet i cilj rada	2
1.2. Istraživačka pitanja.....	3
1.3. Metode istraživanja.....	3
1.4. Struktura rada.....	3
1.5. Kronologija.....	4
2. Povijest Europske unije.....	5
2.1. Europska zajednica za ugljen i čelik – Pariški ugovor.....	7
2.2. Europska ekonomska zajednica i Euroatom – Rimski ugovor	15
3. Proširenje Europske unije	20
4. Problemi i izazovi Europske unije	
4.1. Jezici i kultura Europske unije.....	26
4.2. Kriza u Ukrajini.....	29
4.3. Borba za nezavisnost Katalonije i separatizam u Europskoj uniji.....	30
4.4. Brexit.....	32
4.5. Migrantska kriza.....	35
4.6. Mogući budući scenariji Europske unije.....	37
4.7. Negativni demografski pokazatelji Europske unije.....	39
5. Zaključak.....	41
6. Literatura.....	42

1. U v o d

Povijest integracija Europske unije teško se može objasniti uobičajenom kronologijom događaja budući da Europska unija nije formirana odjednom odozgo prema dolje već obratno, postupno, odozdo prema gore. Ideja o Europskoj uniji postojala je izvjesno vremensko razdoblje te je proces njenog stvaranja pokrenut neovisno na različitim prostorima i s vremenskim odmacima. Razlozi za stvaranje unije su složeni i ima ih nekoliko. Razlog stvaranja Europske zajednice za ugljen i čelik je bilo očuvanje mira. EEZ i EFTA nisu stvoreni zbog očuvanja mira. Razlozi za stvaranje Europske ekonomske zajednice su bili drugačije naravi. Europska unija je trenutno najveće jedinstveno tržište na svijetu, euro je druga najčešće korištena valuta u svijetu a Europa je na samom vrhu inovacija. Diplomacija Europske unije pomaže održati mir u svijetu, a Europska unija je privlačna mnogim svojim partnerima. Usprkos navedenim uspjesima, postoje interni i eksterni problemi Europske unije a koji će predstavljati velike izazove u budućnosti te odrediti daljnji razvoj Europske unije.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada jest istražiti razloge i okolnosti nastanka Europske unije. Rad također obrađuje današnje i buduće izazove s kojima se Europska unija suočava posebno se osvrćući na raznolikost, Brexit, krizu u Ukrajini, borbu za nezavisnost Katalonije, migrantsku krizu te negativne ekonomske i demografske pokazatelje Europske unije. Cilj rada je temeljem prikupljenih kvantitativnih podataka odgovoriti na postavljena istraživačka pitanja te iznijeti zaključke nakon provedene evaluacije projekta. Odgovorima na istraživačka pitanja steći će uvid u razloge i okolnosti nastanka Europske unije, uvid u trenutno stanje i probleme te koji izazovi Europske unije su možebitni u budućnosti.

1.2. Istraživačka pitanja

Na osnovi definiranih problema i ciljeva rada formulirana su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Koji su razlozi stvaranja Europske unije te kako se Europska unija razvijala kroz povijest?

2. Na kojim idealima i načelima je stvorena Europska unija?
3. S kojim problemima i izazovima se trenutno suočava Europska unija?

1.3. Metode istraživanja

U izradi završnog rada koristit će se sekundarni izvori podataka. Prikupljanje izvora podataka obavljano je metodom „desk research“ uz odgovarajuću znanstvenu i stručnu literaturu iz područja ekonomije politike i povijesti Europske unije. Od općih znanstvenih metoda spoznaje koristit će se povijesna metoda kojom će se prikazati povijesni aspekt i razvoj zadane problematike. Zatim, metodom analize će se objasniti pojmovi te osigurati raščlanjivanje na jednostavnije sastavne dijelove i element. Metodom sinteze svi elementi biti će povezani u razumljivu cjelinu. U okviru metode sinteze koristit će se i deskriptivna te eksplicitivna metoda istraživanja. Deskriptivnom metodom istraživat će se činjenice, događaji i procesi te će se analizirati njihov utjecaj, međuovisnost i posljedice.

1.4. Struktura rada

Rad je podijeljen u pet poglavlja. Prvi dio je uvod u kojem su postavljeni predmet i cilj rada, istraživačka pitanja i korištene metode istraživanja. U drugom dijelu rada se objašnjava razvoj Europske unije kroz povijest. Treći dio rada se temelji na proširenju Europske unije. Četvrti dio nudi analizu problema i izazova Europske unije u budućnosti. Peti dio rada predstavlja rezultate dobivene istraživanjem te nudi finalni zaključak obavljene analize.

K r o n o l o g i j a

1950. - Europska zajednica za ugljen i čelik; Članice: Belgija, Francuska, Njemačka, Italija, Luxembourg i Nizozemska.

1957. – Rimski ugovor: Europska ekonomska zajednica.

1973. – Danska, Irska i UK se pridružuju EZZ-u.

1981. – Grčka ulazi u EZZ.

1986. – Španjolska i Portugal se priključuju EEZ-u.

1992. – Sporazum iz Maastrichta; EEZ mijenja naziv u Europska unija.

1995. – Austrija, Švedska, Finska se priključuju EU; Schengenske granice postale operativne.

1999. – Amsterdamski ugovor, euro ušao u upotrebu.

2004. – Cipar, Češka, Estonija, Litva, Latvija, Mađarska, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija se priključuju EU.

2007. – Bugarska i Rumunjska se priključuju EU; Lisabonski ugovor.

2013. – Hrvatska postaje 28. članica EU.

2019. – Brexit.

2. Povijest Europske unije

Povijest integracija Europske unije teško se može objasniti uobičajenom kronologijom događaja budući da Europska unija nije formirana odjednom odozgo prema dolje već obratno, postupno, odozdo prema gore. Ideja o Europskoj uniji postojala je izvjesno vremensko razdoblje te je proces njenog stvaranja pokrenut neovisno na različitim prostorima i s vremenskim odmacima. Razlozi za stvaranje unije su složeni i ima ih nekoliko. Također, da bi u potpunosti shvatili povijest nastanka Europske unije, potrebno je znati i neke činjenice o samim tvorcima Europske unije. Demokršćani su puno utjecali na razvoj europskih integracija ali i poduzetnici koji su tražili probitak odnosno profit. Trebamo također shvatiti unutrašnje i vanjske političke prilike koje su pridonijele kreiranju europskih integracija.

Kroz povijest na europskom tlu imali smo carstva koja su bila multietnička. Neka od najpoznatijih su: Rimsko Carstvo, Franačko Carstvo, Sveto Rimsko Carstvo, Poljsko-Litavska Unija, Napoleonovo Carstvo i Austro-Ugarska Monarhija. No sva ta carstva bila su stvorena odozgo prema dolje i nisu bila organizirana kao dobrovoljna integracija. Naime sva su nastala prisilno. Naravno, ni zemljopisno nisu objedinjavali većinu Europe. Prva dobrovoljna integracija javlja se 1828. godine kada Hesse Darmstad s Prusijom stvara Carinsku uniju. [1] Godine 1834. stvoren je njemački Zollverein kao nastavak Carinske unije Prusija-Hesse Darmstad. Ubrzo su se priključile sve njemačke države. Godine 1857. stvorena je Njemačka monetarna unija. [2] Njemačka je ekonomski bila ujedinjena prije nego što je to bila politički, baš kao i Švicarska. Naime Švicarska konfederacija je osnovana 1848. godine, puno prije ujedinjenja Švicarske. Slično se događalo i u drugim dijelovima Europe. Latinska monetarna unija koju su činile Francuske, Belgija, Švicarska, Italija i Grčka, postojala je od 1865. do 1927. [3]

[1] Zollverein, <http://www.britannica.com/topic/Zollverein> (17.05.2018.); Bordo M.D. Jonung L. *The future of EMU*, <http://www.nber.org/papers/w7365.pdf>. str.13. (17.05.2018.)

[2] BBC, *Making friends the shared currency way*, 2012., <http://www.bbc.com/news/magazine-17140379> (17.05.2018.)

[3] Flandreau, M.: *The economics and politics of monetary unions: a reassessment of the Latin Monetary Union, 1865–71*. *Financial History Review*, 7, 2000, str. 25-44.

Skandinaviska monetarna unija, koju su činile Švedska, Danska i Norveška, postojala je od 1873. do 1924. [4]. Poljski znanstvenik Wojciech Jastrzebowski 1831. godine je izdao djelo „Vječni mir između civiliziranih naroda“ u kojem spominje ujedinjene države Europe ali ne kao državnu tvorevinu već kao međunarodnu organizaciju. [5] Godine 1849. na međunarodnom mirovnom kongresu u Parizu, Victor Hugo je govorio o ujedinjenju država Europe (franc. États-Unis d'Europe). [6] Krajem 19. stoljeća Francuz Paul de Leusse zagovarao je osnivanje carinske unije u poljoprivredi između Francuske i Njemačke. [7] Također, ministar vanjskih poslova Austro-Ugarske Goluchowski, bio je promotor ideje o ujedinjenoj Europi. [8] Svi su ti mislioci doprinijeli ideji o stvaranju Europske unije. Tek je godine 1923. von Coudenhove-Kalergi osnovao pokret Paneuropska unija. [9] Paneuropski pokret zastupao je liberalizam, kršćanske ideale i socijalnu odgovornost. Među istaknutim članovima Paneuropskog pokreta bili su: francuski predsjednik i premijer Georges Pompidou, Albert Einstein, Otto von Habsburg i Konrad Adenauer. [10]

[4] Bergman, U. M.: *Do Monetary Unions Make Economic Sense? Evidence from the Scandinavian Currency Union, 1873–1913*. *The Scandinavian Journal of Economics*, 1999, str. 363–377.

[5] Edward A. Mierzwa http://www.politologia.ur.edu.pl/uploadUC/PiS/nr%207/artykuly/Edward_A._Mierzwa_-_ang.pdf p.143,2010. (17.05.2018.)

[6] Metzidakis, A.: *Victor Hugo and the Idea of the United States of Europe*, *Nineteenth-Century French Studies*, Vol. 23, No. 1/2 (Jesen-Zima 1994-95), str. 72-84.

[7] Mattli, W.: *The Logic of Regional Integration- Europe and Beyond*, Cambridge University Press, United Kingdom, Cambridge, 1999., str. 134.

[8] Mattli, W.: *The Logic of Regional Integration- Europe and Beyond*, Cambridge University Press, United Kingdom, Cambridge, 1999., str. 135.

[9] Mattli, W.: *The Logic of Regional Integration- Europe and Beyond*, Cambridge University Press, United Kingdom, Cambridge, 1999., str. 69.

[10] Vaughan, R.: *Twentieth-Century Europe: Paths to Unity*, Taylor & Francis, 1979.

2.1. Europska zajednica za ugljen i čelik – Pariški ugovor

Godine 1914. započeo je I. svjetski rat. Do kraja 1914. godine, znači samo četiri mjeseca nakon rata ubijeno je 300 000 Francuza a 600 000 ih je ranjeno. Do kraja I. svjetskog rata gotovo 2 milijuna Francuza, uglavnom mladih, bilo je mrtvo. [11] Ljudske žrtve, naravno, nisu imali samo Francuzi. Samo prvog dana (1. lipnja 1916.) u bitci na Somi poginulo je cca 15.000 Britanaca. [12] Broj ratnih žrtava bio je jezivo velik. Na kraju su Njemačka i njeni saveznici izgubili rat. Cijena koju su Nijemci trebali platiti nije trebala biti samo ekonomska. Njemačka je trebala biti ponižena. Na dogovor u Versaillesu 18. siječnja 1919. godine, pojavili su se Woodrow Wilson (USA), David Lloyd George (UK), Vittorio Orlando (ITA) i premijer Francuske George Clemenceau. Kada mu je bilo 28 godina Clemenceau se borio na ulicama Pariza protiv Pruske vojske koja je 1871. godine porazila Francusku. Za života je gledao Pariz u pruskoj blokadi kako kopni od gladi. [13] Na pregovorima u Versaillesu Nijemci su izgubili Sarski bazen, Poljsku i trebali su platiti 132 milijarde maraka. [14] Izgubili su sve kolonije. Ulrich von Brockdorff-Rantzau, njemački ministar vanjskih poslova, tada je izjavio: „Njemačka predaje sva prava na svoje postojanje.“[15]

[11] Huber, M.: *La Population de la France pendant la guerre*. Paris, 1931., str. 420.

[12] Philpott, W.: *Bloody Victory: The Sacrifice on the Somme and the Making of the Twentieth Century* (1st ed.). London: Little, Brown. 2009., str. 202.

[13] Merriman J.M.: *Massacre: The Life and Death of the Paris Commune*

[14] Boemeke M.F., Feldman G.D., Glaser E.: *The Treaty of Versailles: A Reassessment after 75 Years*, Cambridge University Press, The German Historical Institute, Washington, 1998., str. 410.

[15] Hargreaves R.: *Blitzkrieg Unleashed: The German Invasion of Poland, 1939*. Stackpole books, 2010. str. 18.

Njemačka je ostala bez 13% teritorija i 10% stanovništva. Na istoku je stvorena Poljska. Zabranjena joj je proizvodnja tenkova, oklopnih vozila, podmornica, zrakoplova a njemačka vojska je ograničena na 100.000 vojnika. [16] Sporazum nije bio toliko jak da uništi Njemačku ali je bio dovoljno oštar da razbjesni Nijemce. Kasnije su neki autori ovakav strogi sporazum okrivljavali za revanšizam, fašizam i pojavu Hitlera u Njemačkoj. Francuzi su sa druge strane tražili strože kazne. Nakon što je sporazum potpisan, Marshal Foch, francuski general, rekao je: „*Ovo nije mir. Ovo je primirje na 20 godina.*“ [17] Upravo to se i dogodilo 20 godina i 64 dana kasnije. Dogodio se novi rat. Adolf Hitler se počeo naoružavati 1935. godine. Godine 1945. Europa je bila ruševina. Pariz, Rim i Prag su bili pošteđeni no habsburški Beč i Budimpešta bili su uništeni. Rotterdam, Berlin i Dresden bili su ruševine. Dunav i Rajna bili su blokirani srušenim mostovima. Bolesti poput kolere zavladali su Europom. Trebalo je urediti Europu i obnoviti ruševine. Pitanje koje je sve mučilo je kako urediti Europu a da ne bude klica za budući rat?

Svi su znali da se ne smije ponoviti pogreška iz Versaillesa. Također, morali su voditi računa o tome da Sovjetski savez kao nova sila ne zagospodari zapadnom Europom. Europa je bila ruševina i bila je plodno tlo za USSR. Uz sve to morali su obuzdati Njemačku da ne pobjegne Sovjetskom savezu. Odgovor na ta pitanja i probleme iznio je Robert Schuman u svojoj deklaraciji. Ta je deklaracija 18. travnja 1951. godine, potpisivanjem Pariškog ugovora, dovela do *Europske zajednice za ugljen i čelik*. [18] Godine 1952. Belgija, Francuska, Zapadna Njemačka, Italija, Luksemburg i Nizozemska imali su jedinstveno tržište za ugljen i čelik. Cilj je bio izravna kontrola nad resursima koji su ključni za vođenje rata te na taj način onemogućiti daljnje sukobe na tlu Europe.

[16] Boemeke M. F., Feldman G.D., Glaser E.: *The Treaty of Versailles: A Reassessment after 75 Years*, Cambridge University Press, The German Historical Institute, Washington, 1998., str. 288.

[17] Murray W.; Lacey J.: *The Making of Peace: Rulers, States, and the Aftermath of War*. Cambridge University Press, 2009. str. 209.

[18] Treaty establishing the European Coal and Steel Community, ECSC Treaty, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:xy0022> (17.05.2018.)

Schumanovo rješenje u Europskoj zajednici za ugljen i čelik svakako nije došlo preko noći. Naime, nakon rata Charles de Gaulle tražio je od Jean Monneta da modernizira Francusku. Jean je skovao tzv. Monnetov plan tj. kontrolu nad strateškim sirovinama. Petogodišnji plan je bio da Francuska dobije Ruhr i Saar - područje tadašnje Njemačke bogato željezom i ugljenom. Francuski predsjednik de Gaulle je prihvatio plan 1946. godine. Moto je bio: „Modernizacija ili propadanje“. [19] Monnet je pisao Schumanu o ujedinjenju Europe u kojem bi srž bio ugljen i čelik. Pisao je da Europa mora biti stvorena na funkcionalnim sektorima. Od dolje prema gore. A ne odjedanput od gore prema dolje. Monnetov memorandum pretvorio se u Schumanovu deklaraciju. Schumanova deklaracija je pisana sa željom da će Europa biti stvarana korak po korak bez ratova. Dan Europe obilježava se 9. svibnja svake godine. Naime, 9. svibnja 1950. godine Robert Schuman, tadašnji ministar vanjskih poslova Francuske predstavio je svoj prijedlog formiranja Europske zajednice za ugljen i čelik. [20] Zato se 9. svibnja naziva i Schumanov dan.

Jean Monnet je rođen u francuskom mjestu Cognac. Obiteljski posao bio je prodaja Cognaca. Sa 16 godina napustio je školu. Proputovao je svijet i izvrsno se služio engleskim jezikom. Nakon rata bio je zamjenik tajnika Lige naroda, partner u bankama smještenim u New Yorku. [21] Poznao je utjecajne ljude. U 41. godini zaljubio se u 22 godine staru Talijanku, majku kćerke, udanu slikaricu Silviu Bondini. Razvod braka bio je moguć gotovo samo u Rusiji. Silvia i Jean našli su se u Moskvi i koristeći svoje veze ona je dobila sovjetske dokumente te se rastala i udala za Monneta. Zatim je Monnet ostavio mladu suprugu u Parizu, otputovao u New York pa u Shanghai kako bi nastavio posao reorganizacije kineskih željeznica. Brak je trajao 42 godine. Bankar koji je mogao nabaviti sovjetske dokumente bio je ključan Francuskoj vladi u izbjeglištvu. Ušao je i u uži krug ljudi oko Roosevelta. Vjerojatno zbog svojih ogromnih veza i uspješne karijere bio je Guallov odabir za modernizaciju Francuske. Monnet je predložio ideju o Europskoj zajednici za ugljen i čelik. No problem je bio u tome tko će vršiti nadzor i kontrolu nad strateškim sirovinama a da bude imun na utjecaje država?

[19] *The Monnet Plan*, <http://jean-monnet.ch/en/1945-1950-the-monnet-plan/> (17.05.2018.)

[20] *Dan Europe*, https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day_hr (26.07.2018.)

[21] *Fransen F. J.; The Supranational Politics of Jean Monnet: Ideas and Origins of the European community; Greenwood Press, 2001, str. 14.*

Monnet je i za to našao rješenje. Rješenje je bilo u Visokoj vlasti. To bi naddržavno tijelo nadziralo pristup i kontrolu nad strateškim sirovinama koje su činile europski ekonomski krvotok. Ta Visoka vlast bila bi imuna na pritiske država. Bilo bi to nepolitičko tijelo koje bi racionalno arbitriralo u ekonomskim sporovima. Iako je Monnet predložio ideju o Europskoj zajednici za ugljen i čelik, ideja o ujedinjenoj Europi je „plutala“ već neko vrijeme.

Na malom otoku u Italiji 1941. godine napisan je *Manifest iz Ventotene*. [22] Autori ovog manifesta su antifašisti Altiero Spinelli i Ernesto Rossi. Njih dvojica su bili zatvorenici tijekom II. svjetskog rata. U Manifestu iz Ventotene su zagovarali ujedinjenu federalnu Europu. Manifest se proširio ilegalnim putem po cijeloj Europi. I tako je nakon II. svj. rata, 1946. godine osnovan federalistički pokret kojem je srž programa bio antifašizam i federalna Europa. Iste godine, 19. rujna, Winston Churchill je držao govor studentima u Zürichu. U tom govoru Winston Churchill je zagovarao „Untied States of Europe“. [23] No već 1947. godine odustaje od ujedinjene Europe i okreće se SAD-u. Ne zna se točan razlog koji je doveo do zaokreta u britanskoj politici, no možda treba navesti neke događaje koji su prethodili britanskom okretanju SAD-u kao i događaje koji su uslijedili nakon. Kada je II. svjetski rat već buktao, Winston Churchill poslao je izaslanstvo u SAD s tajnim izumima poput mikrovalnog radara, nacrtu za mlazne motore, plastični eksploziv. [24] Navedena misija danas je poznata kao Tizardova misija a cilj joj je bio dobiti bolje uvjete američke pomoći. Ujedinjeno Kraljevstvo preživjelo je rat zahvaljujući američkoj pomoći. Britanija je tijekom II. svjetskog rata dobila pomoć od 31 milijardu i 387 milijuna američkih dolara. [25] Britanija je nakon rata izvozila 5 puta manje proizvoda nego prije rata. Indija je proglasila svoju neovisnost i kolonijalna Britanija je gubila tlo. [26]

[22] Vayssière B.; *Le Manifeste de Ventotene (1941): Acte de Naissance du Federalisme Europeen, Guerres Mondiales et Conflits Contemporains*, 2005, Vol. 55 Issue 217, str. 69-76.

[23] Biddeleux R., Richard T.; *European Integration and Disintegration: east and west*, Routledge, 1996, str. 37–38.

[24] Angela Hind, Briefcase 'that changed the world'

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/6331897.stm>, 2007 (15.07.2018)

[25] Schumann W.; *Deutschland im Zweiten Weltkrieg*, Akademie-Verlag, 1982, str. 468.

[26] Wolpert, S. A.: *India*, University of California Press. 1999. str. 204.

Godine 1948. SAD je ponudio četverogodišnju ekonomsku pomoć poznatu kao Marshallov plan ili European recovery program. Pomoć se sastojala od više od 12 milijardi USD od čega je Ujedinjeno Kraljevstvo dobilo najveći udio. [27] Britanija se vjerojatno okrenula Americi da bi preživjela i dobila najveći udio iz Marshallovog plana. U samoj kontinentalnoj Europi borbu za vlast vodili su komunisti i drugi antifašisti. Jedni od tih drugih antifašista bili su i demokršćani. Tri velike stranke su se isticale u Italiji, CDU u Njemačkoj i u Francuskoj Narodni republikanski pokret. Vođe su zagovarale stabilnost i pomirenje.

Slika br. 1 Slijeva na desno: Robert Schuman, Alcide De Gasperi, Konrad Adenauer. Izvor: Wikimedia Commons

Iste godine kada je SAD ponudio pomoć (1948. Marshallov plan), donesena je odluka da se formira Vijeće Europe. Iduće, 1949. godine, u Londonu je osnovano Vijeće Europe koje je činilo deset zemalja: Belgija, Francuska, Luksemburg, Velika Britanija, Irska, Italija, Danska, Norveška i Švedska. [28] Temeljna ideja je bila Europska konvencija o ljudskim pravima. Prilikom osnivanja Vijeća Europe 1949. godine, osim Churchilla, tu je bio Robert Schuman, Alcide de Gasperi, Harold Macmillan i Konrad Adenauer.

[27] *Marshall Plan, 1948*: <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/marshall-plan>, (15.07.2018)

[28] Kleinsorge T.E.J.: *Council of Europe*, Kluwer Law International, 2010, str. 65.

Konrad Adenauer je bio gradonačelnik grada Kölna koji je izgubio vlast jer je odbio objesiti nacističku zastavu na Gradsku vijećnicu tijekom posjeta Adolfa Hitlera. [29] Ostatak rata proveo je što u zatvoru što uzgajajući ruže. Pred kraj II. svjetskog rata završio je u koncentracijskom logoru. Nakon završetka rata 1946. godine izabran je za predsjednika CDU-a (demokršćana). Kada su se okupacijske zone ujedinile, postao je predsjednik parlamenta Zapadne Njemačke. U zimu 1948./1949. godine Adenauer bi povremeno nestajao. Potajno je putovao po zapadnoj Europi. U Haugeu se sastao s Talijanom Alcijem de Gasparijem te Robertom Schumannom u Bassenheimu na rijeci Mosel, u dvorcu koji je izgradila obitelj Oppenheim. [30] Razgovori u tvom dvorcu trajali su dva dana. Stvaratelji EU su bili sličnih svjetonazora. Robert Schuman je rođen u Luxembourggu. Majka mu je bila Njemica. Nakon Francuskog poraza u ratu 1870. godine Robert je odabrao njemačko državljanstvo i završio njemačke škole. Diplomirao je na njemačkom sveučilištu. Tijekom I. svjetskog rata služio je u pomoćnim njemačkim postrojbama. Nakon rata uključio se u Francusku politiku. Tijekom II. svjetskog rata, 1940. godine uhitio ga je Gestapo. [31] Na kraju je Robert pobjegao u Francusku i priključio se Francuskom pokretu otpora. Podrijetlo i demokršćanski nazoni omogućili su mu poseban odnos s drugim tvorcima europske zajednice. Tony Judt u knjizi „Povijest poslijeratne Europe“ piše:

„Kad je Gasperi rođen... Trentino je bio u Austro-Ugarskoj. Studirao je u Beču. Schuman... se kao i Adenauer pridružio katoličkim udrugama. Kada bi se ta trojca susrela, razgovarala bi na Njemačkom.“ [32]

Na tom su se jeziku trojka Schuman - Adenauer - Gasperi najbolje razumjela. Kada je de Gaulle izabrao Jeana Monneta za posao modernizacije Francuske, Monnet je znao da će SAD brzo skinuti ekonomska ograničenja s Njemačke zbog straha od Sovjeta. Znao je da će i Njemačka brzo početi s obnovom. Ugljen se više neće izvoziti u Francusku a njezina proizvodnja čelika zagušit će tržište.

[29] Delmer S.: *Die Deutschen und ich*, Nannen-Verlag, 1963, str. 751.

[30] *rhein-zeitung.de*, Bassenheim: Adenauer-Schuman-Denkmal nimmt Form an, 2011. https://www.rhein-zeitung.de/region/lokales/koblenz_artikel,-bassenheim-adenauerschumandenkmal-nimmt-form-an-_arid,352041.html (05.07.2018.)

[31] Poidevin R.: *Robert Schuman, homme d'État (1886-1963)*, Imprimerie nationale, 1986, str. 137.

[32] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 157.

Industrijska jaka Njemačka uvijek je bila prijetnja Francuskoj. Monnet zaista i nije bio daleko od istine. Tony Judt u knjizi „*Povijest poslijeratne Europe*“ piše:

„Njemački oporavak bio je brz. 1945. godine samo je 10% njemačkih željeznica bilo operativno. U lipnju 1946. godine otvoreno je 93% njemačkih pruga. Obnovljeno je 800 mostova. U svibnju, 1945. godine Njemačka je proizvodila 1/10 ugljena u odnosu na 1939.godinu.“ [33]

Godinu dana kasnije ona se upeterostručila. [34] Stoga je 1. svibnja 1950. godine Monnet sve te argumente naveo Schumanu u pismu. Monnet nije imao ideale već ih je objasnio krajnje realnim političkim razlozima. Trebalo je povezati francuske i njemačke industrije ugljena i čelika. Nakon tog pisma za stvaranje Visoke vlasti, Schuman je tajno pridobio kancelara SR Njemačke Adenauera. Tih dana u Parizu je bio i američki državni tajnik Dean Acheson koji je obaviješten o ideji. Britancima nitko nije ništa rekao u tom trenutku. 9. svibnja 1950. godine Schuman je sazvao konferenciju za novinare u zgradi Ministarstva vanjskih poslova gdje je predložio da Nijemci i Francuzi stave svoju proizvodnju ugljena i čelika u ruke Visoke vlasti. Schuman je rekao da će tako rat između Francuske i Njemačke biti materijalno nezamisliv. Potrebno je bilo podijeliti suverenitet država. Nijemci su prvi potpisali ugovor. Italija i zemlje Beneluxa također su potpisale plan. U travnju 1951. godine u Parizu potpisan je Pariški sporazum. [35] 1952. godine Belgija, Francuska, Zapadna Njemačka, Italija, Luksemburg i Nizozemska imali su jedinstveno tržište za ugljen i čelik. Ideja se nije svidjela Laburističkoj vladi u Britaniji. Schuman je britanskoj vladi dao ultimatum. Premijer Attlee je bio van zemlje, ministar vanjskih poslova Ernest Bevin je bio bolestan pa je Herbert Morrison dao brz odgovor. Britanija ima Commonwealth te ne želi biti dio Europske zajednice za ugljen i čelik. [36]

[33] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 85.

[34] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 85.

[35] cvce.eu, *Treaty establishing the European Coal and Steel Community*:

https://www.cvce.eu/obj/treaty_establishing_the_european_coal_and_steel_community_paris_18_april_1951-en-11a21305-941e-49d7-a171-ed5be548cd58.html (05.07.2018.)

[36] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 160.

Zemlje Beneluxa - Belgija, Nizozemska i Luksemburg (etimologija imena Benelux dolazi od početnih slova navedenih zemalja - Belgium Netherlands, Luxembourg) već su 1921. godine stvorile ekonomsku uniju. U rujnu 1944. godine vlade u izbjeglištvu Nizozemske, Belgije i Luxembourgga stvorile su carinsku uniju koja je postala operativna tek 1948. godine. Zemlje Beneluxa bile su model trojcu Schumanu, Gasperiju, Adenaueru. Potpisivanjem Pariškog ugovora 1951. godine, koji je podrazumijevao osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik, Njemačka, Francuska i Italija su se u jednu ruku pridružile zemljama Beneluxa. Rimskim ugovorom iz 1957. godine stvorena je Europska ekonomska zajednica. 1958. godine stvorena ekonomska unija stupila je na snagu, a već 1960. godine imali smo slobodno tržište radne snage, kapitala i usluga. [37] Godine 1970. ukinute su sve granice između zemalja Beneluxa. [38]

[37] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 303.

[38] *britannica.com*, *Benelux Economic Union*, <https://www.britannica.com/topic/Benelux-Economic-Union> (11.06.2018.)

2.2. Europska ekonomska zajednica i Euroatom - Rimski ugovor

Već navedeni Rimski sporazum 1957. godine omogućio je stvaranje Europske ekonomske zajednice. Izvještaj „Spaak“ iz 1956. godine poslužio je kao nacrt Rimskog sporazuma. [40] Cilj EEZ bio je obrazovna i ekonomska politika, ukidanje carina i kvota te uvođenje zajedničke vanjske carine, jedinstvena poljoprivreda i regionalni razvoj. [41] S tim sporazumom ukinute su sve trgovinske prepreke, uspostavlja se jedinstvena trgovačka politika prema zemljama nečlanicama, određena je koordinacija transportnog sustava, omogućeno je slobodno kretanje radne snage i kapitala, uspostavlja se koordinacija poljoprivrednih i ekonomskih politika, ustanovljen je Europski sud pravde, osniva se Europska investicijska banka, harmoniziraju se nacionalna zakonodavstva. Francuska poljoprivreda je bila u krizi te je Francuska tražila da se poljoprivreda također uključi u EEZ. Poljoprivreda je postajala sve bitnija u Europskim integracijama. Naime, 1950. godine Francuska je bila uvoznik hrane. Ali to se promijenilo. Proizvodnja sireva između 1949. godine i 1957. godine povećala se za 116%, šećerne repe za 201%, proizvodnja ječma za 348%, a proizvodnja kukuruza do nevjerojatnih 815%. Francuska je postala zemlja viškova. [42] Francuska je tražila jamstva da ima povlašteni pristup na strana tržišta hrane (prije svega njemačko) i subvencioniranje hrane te da će pet ostalih članica kupovati višak s francuskih polja. Sve je to bilo ključno da Francuzi glasaju za ratifikaciju sporazuma o EEZ-u. Subvencije za poljoprivredu prebacila je na leđa ostalih pet članica a cijena je bila otvaranje tržišta za nepoljoprivredna dobra.

[39] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 303.

[40] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 303.

[41] *cvce.eu, Report by the EEC Commission on the implementation of the Treaty of Rome (January 1958–January 1962)*,

https://www.cvce.eu/en/obj/report_by_the_eec_commission_on_the_implementation_of_the_treaty_of_rome_january_1958_january_1962-en-a757255d-b121-4d44-842f-1aa861a5f018.html (05.07.2018.)

[42] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 305.

Zajednička poljoprivredna politika uvedena je 1962. godine a formalizirana do 1970. godine (uvjet de Gaullea). Kako su cijene hrane u Europi rasle, prehrambeni proizvodi su postajali preskupi da bi se natjecali na svjetskom tržištu. I učinkoviti Nizozemci i neučinkoviti Nijemci su zajedno formirali cijene. Odredili su ciljane cijene za sve proizvode. Carine EEZ-a bi uvezenu robu podigle na tu razinu. EEZ bi kupovao viškove 5 - 7% ispod ciljane cijene te bi se onda subvencionirala prodaja tih viškova na tržišta izvan EEZ-a po cijenama znatno nižim nego što su proizvedeni.[43] Njemačke farme su trebale veće subvencije kako bi opstale. Francuzi su bili produktivniji i stvarali su viškove. Nitko nije tražio smanjenje proizvodnje ili tržišno formiranje cijena. Cijene hrane na svjetskom tržištu u kasnim 60-ima su pale. Cijena kukuruza u EEZ-u bila je 200% veća, a cijena maslaca 400% veća od tržišne cijene. [44] Fondovi su se okrenuli investiranju poljoprivrede koja je počela zaostajati. Zastoj poljoprivrede u EU traje do danas. Osim poljoprivrede, također kaska i regionalni razvoj. Također, sporazumom iz Rima 1957. godine utemeljena je i Europska zajednica za atomsku energiju odnosno Euroatom.[45] Euroatom je osnovan radi suradnje članica u području upotrebe atomske energije u mirnodopske svrhe. Sporazum je zahtijevao da države pomažu radove u području nuklearne energije, ustanove zajedničke standarde za zaštitu zdravlja, potiču na investiranje u infrastrukturu i razvoj nuklearne energije te da osiguraju da se nuklearni otpad ne koristi u vojne svrhe. Za ministara gospodarstva u Adenhaureovoj vladi, Ludwiga Erharda, EEZ je bila makroekonomska besmislica.[46] Da je Erhard kojim slučajem bio premijer, imali bismo anglo-njemačku zajednicu bez spominjanja poljoprivrede. To bi prisililo Francusku da se pridruži toj zajednici. Ludwig Erhard nije shvaćao dugogodišnje efekte europskih integracija kao što su povećanje tržišta, povećanje konkurencije, ekonomija obujma, bolje korištenje resursa i dr.

[43] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 306.

[44] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 307.

[45] Efron R. & Nanes A. : *The Common Market and Euratom Treaties: Supranationality and the Integration of Europe*. *International and Comparative Law Quarterly*, Volume 6 Issue 4, 1957. str 670-684.

[46] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 304.

No nije samo Ludwig Erhard bio protiv Europskih integracija. U Francuskoj su, protiv Zajednice za ugljen i čelik, bili i komunisti. Charles de Gaulle je također bio protiv Europske ekonomske zajednice ali ju je prihvatio. Gaulle je vidio UK kao trojanskog konja u Europi. Smetali su mu posebni odnosi sa SAD-om te činjenica da nikad neće dijeliti sudbinu europskih država na kontinentu. Kad je UK zatražio prijem u EEZ, Gaulle je počeo ometati taj prijem. U studenom 1962. godine Harold Macmillan se sastao s de Gaulleom u dvorcu Rambouillet. [47] Išli su u lov na fazane i De Gaulle je tražio prekid posebnih veza sa SAD-om jer je želio europsku Europu bez atlantskog utjecaja. No Macmillan je dogovorio kupnju američkih raketa tipa Polaris koje su nosile nuklearnu bojovnu glavu i lansirale se s podmornica. Dana 14. siječnja 1963. godine De Gaulle je dao veto na ulazak Britanije u EEZ. [48] Taj će veto potrajati sve do 1973. godine. De Gaulle je zahtijevao veću ulogu Francuske u samoj Europi. Nije želio UK s atlantskim vezama. Također De Gaulle nije previše vjerovao saveznicima. Naime 1943. godine njegov zrakoplov je bio sabotiran, a on je za to optužio saveznike. [49] Još jedan od razloga za nepovjerenje je bila utrka u naoružavanju, posebno onom nuklearnom. Godine 1952. Britanija je bila treća zemlja koja je stvorila nuklearno naoružanje. Nakon 6. godina istraživanja 1960. godine Francuska je postala četvrta država s nuklearnim oružjem. [50] 1964. godine Kina je postala peta zemlja a 1974. godine Indija je testirala svoje nuklearno oružje pod kodnim imenom „Nasmijani Buda“ te postala šesta država s nuklearnim naoružanjem. Godine 1998. i Pakistan razvija nuklearno naoružanje. U Brüsselsu, 8. travnja 1965. godine potpisan je Merger sporazum i tim sporazumom su Europske zajednice ECSC, ECC i EAEC gotovo pa ujedinjene. [51] Naime, svaka organizacija ostala je *de jure* neovisna ali su dijelile iste institucije. Sporazum su potpisale Njemačka, Italija, Francuska, Belgija, Luxemburg i Nizozemska. Sporazum je stupio na snagu 1. srpnja 1967. godine.

[47] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 292.

[48] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 308.

[49] Breuer W.: *Unexplained Mysteries of World War II* (2008 ed.), Book Sales, Inc., New York, 2008. str. 143.

[50] Regnault J-M. "France's Search for Nuclear Test Sites, 1957-1963." *The Journal of Military History*, vol. 67 no. 4, 2003, pp. 1223-1248. Project MUSE

[51] Laursen F., *Designing the European Union - From Paris to Lisbon*, Palgrave Macmillan UK, New York, 2012, str. 78

Nakon što su u EEZ pristupili Ujedinjeno Kraljevstvo, Irska i Danska (1973. godine) te Grčka (1981. godine), potpisan je sporazum o ukidanju granica. U Schengenu u Luxemburgu 1985. godine donesen je Schengenski sporazum s kojim se ukidaju granice između Francuske, Njemačke i zemlja Beneluxa. [52] Irska i Velika Britanija nisu potpisale sporazum. Godine 1986. u EEZ ulaze Španjolska i Portugal, a iste godine se potpisuje jedinstveni europski akt u Luxemburgu koji donosi neke promjene kao što su odlučivanje većinom i ukidanje barijere na kretanje kapitala. [53] Predstavljena je i „Bijela knjiga“ koja sadrži prijedloge budućih aktivnosti. Sporazum iz Maastrichta, od 7. veljače 1992. godine, ukinuo je „ekonomska“ iz naziva EEZ i Europska zajednica je preimenovana je u Europska unija. [54] Također je doveo do jedinstvene valute Eura (koji je ušao u opticaj 1. siječnja 2002. godine) i Europske centralne banke (ECB). [55] Ujedinjeno kraljevstvo i Danska su se izborile da ne uđu u monetarnu uniju tj. da ne uvode euro. Godine 1995. u Europsku uniju ulaze Austrija, Švedska i Finska. [56] Sporazum iz Amsterdama, od 2. listopada 1997. godine, donosi reguliranje zakona za zaštitu građana i jednakosti. [57] Također države članice su se složile prenijeti određene ovlasti iz nacionalnih vlada u Europski parlament na različitim područjima, uključujući zakonodavstvo o useljavanju, usvajanje građanskih i kaznenih zakona te usvajanje vanjske i sigurnosne politike.

[52] Havliček T., Jerabek M., Dokoupil M.: **Borders in Central Europe After the Schengen Agreement**, Springer International Publishing AG, 2018., str. 40.

[53] europa.eu, EU member countries in brief: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries_en (03.08.2018.)

[54] Maastricht Treaty: <https://www.britannica.com/event/Maastricht-Treaty> (03.08.2018.)

[55] Judt T.: **Postwar: A History of Europe Since 1945**, Penguin Books, New York, 2005. str. 715.

[56] europa.eu, The history of the European Union – 1995: https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1990-1999/1995_en (06.08.2018.)

[57] Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:11997D/TXT&from=EN> (06.08.2018.)

Sporazum iz Nice, od 6. veljače 2001. godine je, u osnovi, priprema za novo proširenje te je isti ugovor omogućio pridruženje deset novih članica u 2004. godini i dvije članice u 2007. godini. [58] U prosincu 2007. godine potpisan je sporazum iz Lisabona koji je donio reforme u načinu glasanja te pravo članicama Europske unije da napuste Europsku uniju ukoliko to žele kao i proceduru za isto. [59] Utemeljena je i pozicija predsjednika EU vijeća.

[58] *europarl.europa.eu, The Treaty of Nice and the Convention on the Future of Europe:*
<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/4/the-treaty-of-nice-and-the-convention-on-the-future-of-europe> (06.08.2018.)

[59] *BBC, The Lisbon Treaty, 2011. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6901353.stm> (06.08.2018.)*

3. P r o š i r e n j e E u r o p s k e u n i j e

Prvo proširenje EEZ je tzv. sjeverno proširenje. Godine 1973. u EEZ pristupaju Ujedinjeno Kraljevstvo, Danska i Irska. [60] Da bi shvatili sjeverno proširenje, potrebno je nešto reći o organizaciji EFTA. EFTA (Europska slobodna trgovinska zona; engl. European Free Trade Association) je utemeljena 1959. godine, nakon potpisivanja Rimskog sporazuma iz 1958. godine od strane država koje nisu bile dio EEZ. [61] EFTA je predstavljala svojevrsnu konkurenciju EEZ. EFTA je imala cilj ukidanja carina na proizvodnju odnosno slobodnu trgovinu industrijskim dobrima te reguliranje poljoprivredne trgovine. Članice su bile Ujedinjeno Kraljevstvo, Danska, Švedska, Austrija, Švicarska, Austrija, Portugal, Lihtenštajn, Island i Finska. Iako se danas EFTA ne može uspoređivati s EU, ona je važan trgovinski partner EU. Naime danas EFTA obuhvaća samo još Lihtenštajn, Norvešku, Island i Švicarsku, svega cca 14 milijuna stanovnika za razliku od EU od 513 milijuna stanovnika. [62] Važno je naglasiti da su članice EFTA-e potpisnice Schengenskog sporazuma. Što se tiče trgovine komercijalnim uslugama danas, organizaciju EFTA nadmašuje samo EU, SAD, Kina i Japan. [63] Kako je već ranije naglašeno, EFTA je predstavljala svojevrsnu konkurenciju EEZ no SAD je favorizirao EEZ i preusmjeravao investicije prema članicama EEZ. SAD je podržavao europske integracije jer mu je bila potrebna jaka Europa kao saveznik protiv Sovjetskog Saveza. SAD se nadao da će, jednom kada EEZ zaživi, porasti i potražnja za američkim proizvodima i investicijama. To je utjecalo na lošiju ekonomsku situaciju u Ujedinjenom Kraljevstvu. Početkom 60-ih UK bilježi ekonomske gubitke te 1961. godine podnosi prijavu za EEZ. [64]

[60] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 308.

[61] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 307.

[62] Eurostat – Population on 1 January 2018". European Commission.

<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9063738/3-10072018-BP-EN.pdf/ccdfc838-d909-4fd8-b3f9-db0d65ea457f>

[63] *Annual Report of the European Free Trade Association 2015: 2014 figures*

<http://www.efta.int/sites/default/files/publications/annual-report/annual-report-2015.pdf>

[64] Why the UK joined the EU in the first place? :<https://uk.blastingnews.com/politics/2016/02/why-the-uk-joined-the-eu-in-the-first-place-00785599.html> (06.08.2018.)

Slijedili su je Irska, Danska, Norveška, Austrija, Švedska i Švicarska. No, kako je već ranije objašnjeno, De Gaulle je uložio veto 13. siječnja 1963. godine kada na konferenciji za novinare izjavljuje da UK nije zreo za ulazak u EEZ. Ujedinjeno Kraljevstvo je 1967. godine podnijelo drugu prijavu za EEZ no opet De Gaulle nije dopuštao ulazak UK u Europsku zajednicu. Godine 1968. u većini europskih zemalja održavaju se protesti. U Francuskoj su studentski nemiri bili toliko veliki da su prisilili De Gaullea da napusti Francusku, da bi se u travnju 1969. godine povukao sa dužnosti. De Gaullea je zamijenio Georges Pompidou. Pod Pompidouovim predsjedanjem Francuska se više nije protivila članstvu Britanije u EEZ. Pompidou je otvorio vrata Europske zajednice Ujedinjenom Kraljevstvu. Ujedinjeno Kraljevstvo i Danska su istupili ranih 70-ih iz EFTA-e. 1973. godine UK, Irska i Danska su se pridružile EEZ-u. [65] Grenland je također tada ušao u EEZ jer je u to vrijeme Kopenhagen još uvijek upravljao Grenlandom. No nakon što je Grenland postigao samoupravu 1979. godine, na referendumu su glasači izglasali za napuštanje EEZ-a, te tako postala jedina članica koja je ikada to učinila. [66] Austrija, Finska i Švedska su pristale biti članice 1994. godine, kako bi pristupile Europskoj uniji. Istupanjem Danske i Ujedinjenog Kraljevstva iz EFTA-e, EFTA je tražila pregovore s EEZ-om o slobodnoj trgovini industrijskim dobrima. Godine 1973. Sporazum o slobodnoj trgovini stupio je na snagu, da bi 1984. godine bila proširena suradnja između EEZ i EFTA-e te su stvoreni uvjeti za Europsku ekonomsku zonu (European Economic Area). Godine 1992. EEZ i EFTA dogovaraju EEA slobodnu trgovinu dobara, usluga i kapitala koja je stupila na snagu 1.1.1994. godine. Bitno je naglasiti da su članice organizacije EFTA težile neutralnošću tijekom hladnog rata. Uzmimo na primjer Finsku koja graniči s Rusijom. Finska je htjela zadržati dobre odnose s Rusijom zbog ekonomskih razloga. Kada se Sovjetski Savez raspao, Finska je ušla u recesiju te je 1995. godine pristupila Europskoj uniji. [67] Grčka se 1975. godine prijavljuje za članstvo u EEZ u vrijeme kada Grčka ekonomija pada. Godine 1981. Grčka je postala članicom EEZ-a. [68] Španjolska i Portugal se učlanjuju 1986. godine.[69]

[65] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 308.

[66] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 526.

[67] - Haapakorpi A.: *The Recession in Finland and the Labour Market for Academic Degree Holders*, *European Journal of Education* Vol. 30, No. 1, 1995. str. 105-110.

[68] *Financial times*, *Greece and the EU: a brief (economic) history in charts*:

<https://www.ft.com/content/9436dfa7-cd88-3daa-a844-56da4b27ec54> (06.08.2018.)

[69] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 523.

Također, obje su države predale prijavu za članstvo iste 1977. godine Španjolska je bila dugo pod diktaturom Franca. Nije imala trgovačke veze s EEZ-om. Tek kada je na vlast došao Suarez, Španjolska je postala otvorenija za suradnju te tada i predaje zahtjev za članstvom. Iduće proširenje dogodilo se 1995. godine kada se EU pridružuju Austrija, Švedska i Finska. Austrija je naišla na veliko odobravanje građana ali i poduzetnika. Naime 1987. godine Federacija austrijskih industrijalaca je poslala pismo vladi Austrije gdje jasno traži priključenje Europskoj uniji. Dvije godine kasnije Austrija je predala prijavu za članstvo. Nije Austrija bila izuzetak. U mnogim europskim zemljama vlasnici tvornica i poduzetnici koji su poslovali s EEZ na bilateralnoj bazi nailazili su na poteškoće prilikom poslovanja te su radili pritisak na vladajuće da se priključe EEZ-u. Često smo imali zastoje na granicama zbog prijelaza robe radi drugačijih carinskih politika, administracije i provjere goriva i robe. Uspoređujući tadašnju Europu i Ameriku ili Japan i Kinu, Europa nikako nije mogla biti konkurentna bez nužnih reformi. Godine 1983. korporacije Fiat, Volvo, Daimler-Benz, Siemens, Olivetti, Philips, Bosch i dr. udružile su se radi istog cilja. [70] Cilj im je bio uvođenje zajedničkih standarda, slobodan tijek ljudi, usklađivanje ekonomskih i monetarnih politika država u Europi, a sve radi povećanja vlastite dobiti odnosno profita i konkurentnosti s neeuropskim proizvođačima. Mnogi od tih vodećih ljudi u tim korporacijama bili su povezani s vlastima u svojim zemljama. Imali su pristup ključnim ljudima u vladama. Naivno je misliti da velike korporacije nisu ubrzale proces integracije Europske unije. Švicarska je također pokazala svoje zanimanje za pristupanje Europskoj uniji pa tako 1992. godine šalje prijavu. Razlog je isti kao i kod Finske. Tijekom hladnog rata htjela je zadržati svoju neutralnost po kojoj je Švicarska poznata u svijetu. Švicarsku je čekao lagan put za ulazak u Europsku uniju međutim na referendumu za ulazak u Europsku uniju u prosincu 1992. godine 49,7 % glasača se izjasnilo za ulazak u EU dok je većina od 50,3% glasača glasala protiv. [71] Možda razloge za ovakve dobre rezultate referendumu treba tražiti u dobroj ekonomskoj situaciji u Švicarskoj, budući da je vidljivo da su se dosadašnje članice priključivale u vremenima ekonomskog pada tj. pada životnog standarda.

[70] Mattli W.: *The Logic of Regional Integration: Europe and Beyond*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999., str. 77.

[71] Miserez M.A., *Switzerland poised to keep EU at arm's length*, 2012.: http://www.swissinfo.ch/eng/20-years-on_switzerland-poised-to-keep-eu-at-arm-s-length/34083578 (06.08.2018.)

Moguće da vlast u Švicarskoj nije bila izložena potražnji za ulazak u Europsku uniju od strane korporacija kao što smo imali primjer vidjeti u drugim zemljama Europske unije. Ili pak treba tražiti razloge ovakvog referenduma u sociološkim razlozima. Možda Švicarci nisu imali želju biti dijelom „euro-kulture“ te su gledali na ulazak u EU kao gubitak švicarskog identiteta što je *de facto* ksenofobija. I Norveška je pokazala interes ulaska u Europsku uniju ali njeni su građani na referendumu 1972. godine glasali protiv ulaska u Europsku uniju. [72] I u Norveškoj je, kao i Švicarskoj, za vrijeme referenduma ekonomska situacija bila zadovoljavajuća. Naime tri godine prije referenduma u Norveškoj je pronađena nafta koja je Norvežanima dala krila. Međutim kada je ekonomska situacija postala lošija, Norveška je opet (1992. godine) zatražila članstvo u Europskoj uniji. Glasači na referendumu održanom 1994. godine opet su izrazili skeptičnost prema Europskoj uniji. [73] Proizvodnja struje i nafte koje donose blagostanje Norveškoj donose i privid da im Europska unija jednostavno nije potrebna. Nakon raspada Sovjetskog Saveza (1991.) i rušenja Berlinskog zida (1989.), istok Europe je polako napuštao komunizam i ulazio u kapitalizam. Tranzicija je povijesni, sociološki i ekonomski fenomen s kojim se svijet do tada nije susreo tako da nitko nije znao kakve će posljedice biti za novonastale države. Godine 1991. u zapadnoj Europi bilo je 15 milijuna nezaposlenih. UNHCR je ranih 90-ih predviđao 25 milijuna izbjeglica iz istočne Europe ukoliko se loša situacija u istočnoj Europi nastavi. Europska unija je na tu prijetnju odgovorila programima PHARE i TACIS. [74] PHARE je akronim od „Plogne, Hongrie: Activit pour la Restructuration Economique“ i prvenstveno je osmišljen za ekonomsku transformaciju istočnoeuropskih država. Financira se iz fondova Europske unije. Također kao i TACIS. TACIS znači „Technical Assistance to the Commonwealth of independent States“ i prvenstveno je osmišljen za ekonomsku transformaciju euroazijskih država odnosno država novonastalih raspadom Sovjetskog Saveza.

[72] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 526.

[73] BBC-1994: *Norway votes 'no' to Europe*,

http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/november/28/newsid_4208000/4208314.stm (06.08.2018.)

[74] Smith K.: *The Making of EU Foreign Policy: The Case of Eastern Europe*, Palgrave Macmillan UK, New York, 2004. str. 70-77.

Slika 2. Europska Unija 2018. godine; Izvor: Wikimedia Commons

Europska Unija je 1991. godine započela pregovore o integraciji s Poljskom, Češkom, Slovačkom i Mađarskom. Bugarska i Rumunjska su potpisale pristupne pregovore 1993. godine. Navedene države su se obvezale da će prilagoditi svoje zakonodavstvo zakonima Europske unije na području zaštite potrošača, zdravlja i sigurnosti, financijskih usluga, računovodstva i poreza, bankarstva, intelektualnog vlasništva, transporta i okoliša. Europska unija je zatim težila postepenom ukidanju ograničenja na uvoz na čelik, željezo, tekstil, kemikalije, obuću i odjeću. Godine 1995. usvojena je „Bijela knjiga“ koja je davala smjernice Poljskoj, Mađarskoj, Češkoj, Slovačkoj, Bugarskoj i Rumunjskoj kako prilagoditi svoje ekonomije prema Europskoj uniji. Godine 2004. EU je proširena za deset članica od kojih osam spadaju u tranzicijske zemlje. Novim članicama su postale: Slovenija, Češka, Slovačka, Cipar, Estonija, Litva, Latvija, Mađarska, Malta i Poljska. [75] To je najveće proširenje u povijesti Europske unije. Bugarska i Rumunjska postale su članice 2007. godine. [76] Hrvatska

je posljednja članica koja se pridružila u Europsku uniju. Pristupne pregovore je započela 3. listopada 2005. godine. Dana 1. srpnja 2013. godine Hrvatska je postala 28. članica Europske Unije. [77] Valja također napomenuti kako Makedonija, Turska, Albanija, Srbija, Crna Gora imaju status kandidata. [78]

[75] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 723.

[76] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 723.

[77] dnevnik.hr, Hrvatska postala članica Europske unije, 2013. <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/hrvatska-u-eu-uzivo-skup-europskih-drzavnika-kakav-hrvatska-ne-pamti-sve-je-spremno-za-spektakularno-slavlje---292810.html> (06.08.2018.)

[78] europa.eu, Candidate countries and potential candidate,

<http://ec.europa.eu/environment/enlarg/candidates.htm> (06.08.2018.)

Problemi i izazovi Europske unije

4.1 Jezici i kultura Europske unije

Europska unija ima 24 službena jezika od kojih engleski, francuski i njemački imaju veći status „proceduralnih“ jezika. [79] Politika Europske unije o jezicima ima za cilj zaštitu jezične raznolikosti i promicanje znanja jezika zbog kulturnog identiteta, socijalne integracije i zbog toga što višejezični građani imaju bolju mogućnost da iskoriste prednosti obrazovanja i mogućnosti zapošljavanja na jedinstvenom tržištu. Cilj je Europa u kojoj svatko poučava barem dva jezika osim vlastitog materinjeg jezika od vrlo rane dobi. Cilj „materinjeg jezika +2“ postavila je vlada EU na summitu Barcelone u ožujku 2002. godine. [80] Ukupni troškovi prevođenja i tumačenja u svim institucijama EU-a (uključujući Europsku komisiju, Europski parlament, Vijeće, Sud Europske unije, Europski revizorski sud) je oko 1 milijardu eura godišnje. To predstavlja manje od 1% proračuna EU-a ili nešto više od 2 eura po građaninu. Europska komisija zapošljava oko 3000 prevoditelja i tumača. [81]

Dokumenti Europske unije su prevedeni prema utvrđenim prioritetima: oni ovise o ciljanoj publici i svrsi. Zakonodavstvo i dokumenti od većeg javnog značaja ili interesa prevode se na sva 24 službena jezika. Ostali dokumenti kao što su korespondencija s državnim tijelima i odluke upućene pojedinim pojedincima ili entitetima, prevode se samo na potrebne jezike. Jezik s najvećim brojem izvornih govornika unutar Europske unije je njemački jezik.

No, nije široko korišten izvan Njemačke i Austrije. Jezici Europske unije s najvećim brojem izvornih govornika na svijetu su engleski i španjolski - ali većina tih govornika nije u Europi. Francuski je službeni jezik, ili jedan od službenih jezika, u tri države članice (Belgija, Francuska i Luksemburg). Govori se u mnogim dijelovima svijeta i poučava se u mnogim školama u EU - ali je mnogo više poznat u južnoj i zapadnoj Europi nego na sjeveru ili istoku kontinenta.

[79] Memorandum Europske komisije (26.09.2013.) http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-825_en.htm (06.12.2018.)

[80] Memorandum Europske komisije (26.09.2013.) http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-825_en.htm (06.12.2018.)

[81] Memorandum Europske komisije (26.09.2013.) http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-825_en.htm (06.12.2018.)

Nakon njemačkog, engleski je drugi jezik po rasprostranjenosti u Europskoj uniji. Međutim, nedavna istraživanja pokazuju da čak i danas, manje od polovice stanovništva Europske unije dobro zna komunicirati na engleskom jeziku. [82] Godine 2006. provedena je studija za Europsku komisiju za procjenu troškova za poduzeća u Europskoj uniji koji nemaju znanje stranih jezika. Rezultati upućuju na to da tisuće europskih tvrtki svake godine izgube posao i propuste ugovore jer im nedostaju jezične vještine. Studija je procijenila da 11% izvoza europskih malih i srednjih poduzeća (945 000 tvrtki) može izgubiti posao zbog komunikacijskih barijera. [83] Prema anketi Eurobarometra 2012. godine, gotovo devet od deset građana Europske unije vjeruje da su vještine stranog jezika vrlo korisne, a 98% kaže da će svladavanje jezika biti dobro za budućnost njihove djece. Europljani su svjesni prednosti višejezičnosti: 72% se slaže s tim ciljem, a 77% smatra da bi to trebalo biti prioritet; 53% koristi jezike na poslu, a 45% smatra da su imali bolje poslove u svojoj zemlji zahvaljujući svojim znanjima stranih jezika. [84] Članica Europske unije u kojoj građani koriste barem jedan strani jezik je Luksemburg. Testovi provedeni među učenicima u dobi od 10 do 19 godina u 14 europskih zemalja pokazuju da samo 42% ima kompetentnost na svom prvom stranom jeziku i samo 25% u drugom. Značajan broj, 14% u slučaju prvog stranog jezika i 20% u drugom, ne postiže ni razinu „osnovnog korisnika“. Udio učenika koji su kompetentni na svom prvom stranom jeziku kreće se od 82% na Malti i Švedskoj (gdje je engleski prvi strani jezik) samo 14% u Francuskoj (engleski jezik) i 9% u Velikoj Britaniji (francuski jezik). [85]

[82] Memorandum Europske komisije (26.09.2013.) http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-825_en.htm (06.12.2018.)

[83] Memorandum Europske komisije (26.09.2013.) http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-825_en.htm (06.12.2018.)

[84] Memorandum Europske komisije (26.09.2013.) http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-825_en.htm (06.12.2018.)

[85] Memorandum Europske komisije (26.09.2013.) http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-825_en.htm (06.12.2018.)

Od sva 24 službena jezika Europske unije u praksi, samo dva, engleski i francuski, su u širokoj općenitoj uporabi s tim da se engleski jezik češće koristi nego francuski. [86] Većina službenih jezika EU-a pišu se latinicom s iznimkom grčkog koji se piše grčkim i bugarskog koji se piše ćirilicom. Prilikom prijama Bugarske u Europsku uniju 1. siječnja 2007., ćirilica je postala treće službeno pismo Europske unije uz latinicu i grčko pismo. Sadašnji oblik novčanica eura ima riječ euro napisanu na latinskom, grčkom pismu (Ευρώ) i ćirilici (Евро). Iako Europska unija promiče višejezičnost i višepismenost mogu se naći neke kontradiktornosti u politici Europske unije. Naime neki jezici „manjina“ te jezici autonomnih pokrajina u Europskoj uniji nisu službeni jezici Europske unije a to se odnosi na 4 milijuna korisnika mletačkog jezika, 325 tisuća korisnika korzijskog jezika, 5,7 milijuna korisnika napuljskog jezika, 4,7 korisnika sicilijanskog jezika, 4 milijuna korisnika katalonskog jezika, 1 milijun korisnika baskijskog jezika, 100 tisuća korisnika gaskonjskog jezika, 2,4 korisnika galicijskog jezika, 1,5 milijuna korisnika romskog jezika. [87] Također postoje dva jezika koji su nacionalni jezici država članica, luksemburški (Luksemburg) i turski (Cipar), koji nisu službeni jezici Europske unije. Ruski jezik također nije službeni jezik Europske unije a u Estoniji ruski govori 29,6% populacije, Latviji 55% populacije, a u Litvi postoji značajan broj govornika ali nema podataka o točnom broju. [88] Procjene govore i o 1,2 - 2 milijuna govornika ruskog jezika u Njemačkoj. [89]

[86] *The Economist; Lingua franca, Britain is leaving the EU, but its language will stay, 2017.*
<https://www.economist.com/europe/2017/05/13/britain-is-leaving-the-eu-but-its-language-will-stay>
(06.12.2018.)

[87] <https://www.ethnologue.com/language/rom> (06.12.2018.)

[88] <https://www.cia.gov/Library/publications/the-world-factbook/fields/2098.html>

[89] <http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Migrationsberichte/migrationsbericht-2012.pdf>

4.2 Kriza u Ukrajini

Površinski najveće europske zemlje Francuska, Njemačka, Poljska i Ukrajina zajedno imaju više od 229 milijuna stanovnika. Sve navedene zemlje su članice Europske unije, izuzev Ukrajine s kojom je Europska unija 27.06.2014. godine potpisala pristupne pregovore. [90] Isti dan su potpisani pristupni pregovori s Moldavijom i Gruzijom. Mjesec dana nakon toga, Europska unija je nametnula sankcije Rusiji zbog aneksije Krima i vojne intervencije u Ukrajini. Europska unija je i prije potpisivanja pristupnih pregovora s Ukrajinom potpisala bilateralni sporazum o zajmu s ciljem davanja milijarde eura makrofinancijske pomoći Kijevu. Sporazum je potpisan 13.05.2014. godine. [91] Koliko su sankcije Rusiji utjecale na pad ruske ekonomije teško je utvrditi budući da su u istom razdoblju, kada su nametnute sankcije, cijene nafte i naftnih derivata pale. Naime izvoz nafte i plina je glavni izvor prihoda u Rusiji. Bitno je međutim istaknuti da od ožujka 2016.godine, rubalj je devalvirao više od 50 posto od srpnja 2014. godine kada su nametnute sankcije Rusiji. [92] S druge strane Rusija je četvrti trgovinski partner Europske unije odmah iza Amerike, Kine i Švicarske. Europska unija u Rusiju najviše izvozi strojeve, transportnu opremu, kemikalije i lijekove a uvozi sirovine, posebno naftu i plin. Izvoz EU-a u Rusiju smanjio se za 20,7% godišnje između 2013. i 2016. godine, dok su se u razdoblju od 2009. do 2012. godine izvoz povećavao za 20,0% godišnje. Trgovina EU i Rusije kontinuirano se smanjivala od 2012. godine da bi se u razdoblju između 2012. i 2016. godine trgovina smanjila za 44% - točnije s 339 milijardi eura u 2012.godine na 191 milijardu eura 2016. godine. [93] Ekonomisti su izračunali da se iznos štete koju će Rusija pretrpjeti od sankcija može popeti i do jednog trilijuna američkih dolara. [94] Očito je da kriza u Ukrajini ima loš utjecaj na rusku ekonomiju ali također i na ekonomiju Europske unije.

[90] BBC, *Ukraine crisis: Timeline*; <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275> (06.12.2018.)

[91] *Ukraine, EU sign documents required for paying 1 bln euro to Kyiv*; <https://en.interfax.com.ua/news/economic/204654.html> (06.12.2018.)

[92] <http://www.nasdaq.com/article/bank-of-russia-keeps-rates-on-hold-20160318-00172> (06.12.2018.)

[93] <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/russia/> (06.12.2018.)

[94] *The Economist, Trillion-dollar boo-boo*; <https://www.economist.com/finance-and-economics/2014/07/26/trillion-dollar-boo-boo> (06.12.2018.)

4.3 Borba za nezavisnost Katalonije i separatizam u Europskoj uniji

Prvi zapisani spomen naziva Katalonija potječe iz oko 1120. godine. [95] Godine 1350. službeno je potvrđena kneževina. U 17. stoljeću došlo je do niza ustanaka zbog pokušaja španjolskih vladara da centraliziraju državu. Da bi zaštitili kneževinu, katalonski jezik i kulturu, vrhovni vladar Katalonske Republike stavio je istu pod francusku zaštitu prihvativši francuskog kralja Luja XIII. kao grofa Barcelone. Nakon 11. godina rata pobuna je ugušena a Francuzi otjerani iz Katalonije. 1714. godine Katalonijom je zavladao dinastija Burbon. Novi kralj je Dekretima iz Nueva Planta ukinuo sve povlastice te je Katalonija pripojena Kastilji a katalonski jezik je zabranjen. [96] Sveučilište u Barceloni, koje je osnovano 1450. godine, je tom prilikom zatvoreno. Međutim, Katalonci nisu prestali sanjati neovisnost. Dana 6.10.1934. godine Lluís Companys je proglasio Katalonsku državu (Estat Català). Dana 17.7.1936. započeo je Španjolski građanski rat. Za vlast nad Barcelonom su se borili komunisti i anarhisti. I anarhisti i komunisti su bili protiv Franca i njegovog fašističkog režima u Madridu. Anarhisti su zavladao Katalonijom i Valencijom primjenjujući taktiku urbane gerile. Bila je to socijalna revolucija jer su tvornice i pruge preuzeli radnici. Poljoprivrednici su preuzeli zemlju i utemeljili su anarhističke komune. Novac je ukinut a komune su trgovala dobrima. U nekim komunama zabranjen je bio alkohol i cigarete. Anarhističke komune u Kataloniji su bili učinkovite i produktivne. Katalonci su brzo stekli simpatije u svijetu pa se i pisac George Orwell pridružio borbi protiv Franca. Uskoro katalonsko-anarhističkoj utopiji je došao kraj. Negrin i komunisti su preuzeli vlast nad Barcelonom a ubrzo zatim i Franco. Franco je zabranio korištenje katalonskog jezika u školama i javnoj upravi između 1939. i 1975. godine. [97] Katalonci se danas ponose svojom povijesti, katalonskim jezikom, srednjovjekovnom literaturom, pomorstvom te bajkovitom arhitekturom Barcelone i još sanjaju san o neovisnosti i samostalnosti. Sedam milijuna Katalonca, kao i Škoti, ne žele izlaziti iz EU ni napuštati euro kao valutu.

[95] Blažina B.; *Kneževina Katalonija; History; 2018; str. 56.*

[96] Blažina B.; *Kneževina Katalonija; History; 2018; str. 57.*

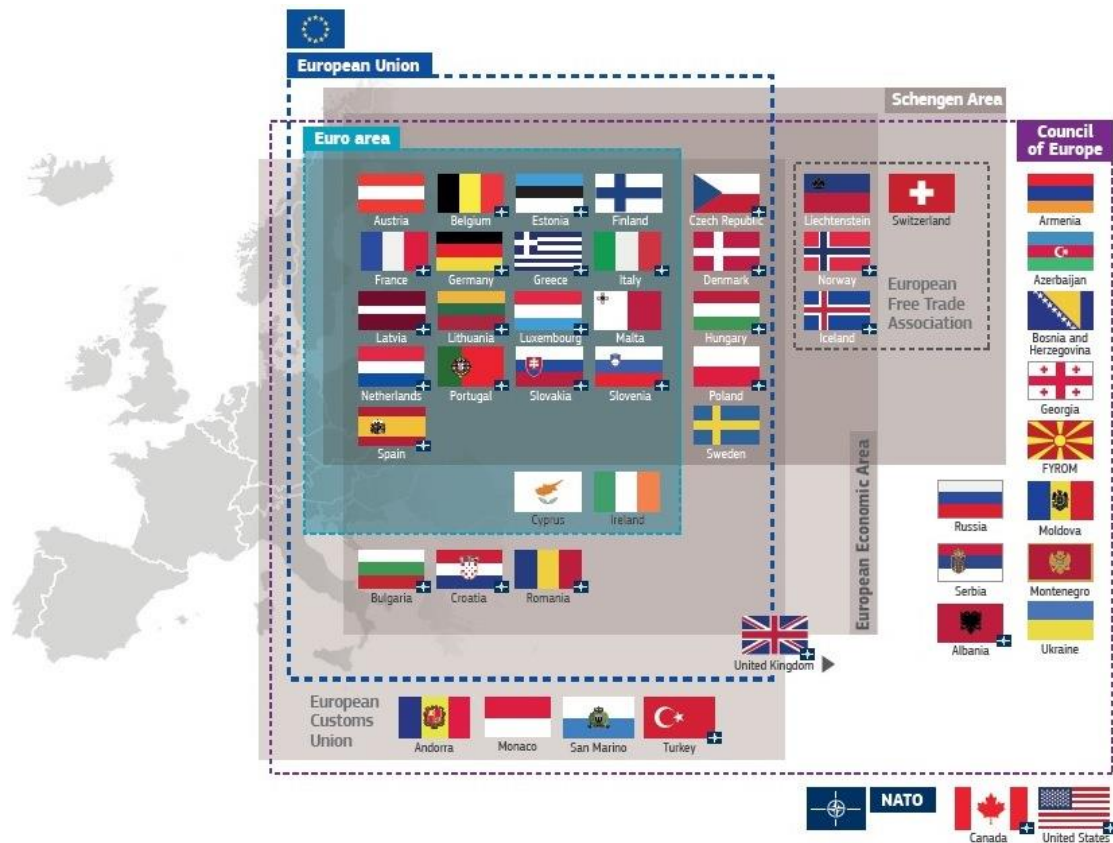
[97] *The Guardian; Burgen, S.; "Catalan: a language that has survived against the odds"; 2012.; <https://www.theguardian.com/world/2012/nov/22/catalan-language-survived> (06.12.2018.)*

Međutim Europska unija je zauzela stav da je njihov jedini politički partner Španjolska te je jasno dala do znanja da bi u slučaju stvaranja nove države Katalonija morala proći kroz pristupne pregovore. To sve nije spriječilo Katalonce da 1.10.2017. godine održe referendum o samostalnosti. Referendumsko pitanje, koje su glasači odgovarali s „Da“ ili „Ne“, bilo je „Želite li da Katalonija postane neovisna država u obliku republike?“. 92,01% glasača je glasalo da žele neovisnost no bitno je istaknuti da je izlaznost bila 43,03%. [98]

Referendum je proglašen ilegalnim i suspendirao ga je Ustavni sud Španjolske nakon zahtjeva španjolske vlade, koji je proglasio povredu španjolskog Ustava. Iako je referendum bio ilegalan, scene policajaca koji vuku žene s biračkih mjesta, pucaju gumenim mecima i premlaćivanje mirnih glasača palicama podsjetili su na mračnija vremena iz europske povijesti. Problem Katalonije je od velikog značaja za Španjolsku ali i za Europsku uniju. Hipotetski, kada bi Katalonija postala neovisna, isto mogu zatražiti i autonomije Baskija i Galicija. Ukoliko Španjolska dopusti stvaranje novih država, trend bi se proširio po Europi pa bi neovisnost mogli zatražiti i Lombardija, Južni Tirolo, Korzika, Silesija, Bavarija, Moravija i Savoy. Postavlja se pitanje hoće li se Europska unija razjediniti da bi se bolje ujedinila ili će Europska unija i dalje ignorirati separističke težnje pojedinih autonomija. Iz gore navedenog jasno je da problem Katalonije nije samo problem Španjolske nego problem i izazov za Europsku uniju. Također je očito da se radi o zemljama zapadne i srednje Europe. Karte istočne Europe uglavnom su prekrojene nakon Prvog svjetskog rata i padom komunizma odnosno raspadom Sovjetskog Saveza i Jugoslavije. U slučaju Katalonije, Europska unija nije mogla reagirati drugačije nego podržati Madrid budući da članak 4.2 Lisabonskog ugovora iz 2009. godine navodi da se Europska unija neće miješati u ključne državne funkcije kao što su „teritorijalni integritet“ i „održavanje zakona i reda“. [99]

[98] *The Independent*; <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/catalan-independence-referendum-catalonia-vote-secession-spain-violence-police-a7977676.html> (06.12.2018.)

[99] *The Lisbon Treaty*; <http://www.lisbon-treaty.org/wcm/the-lisbon-treaty/treaty-on-european-union-and-comments/title-1-common-provisions/5-article-4.html> (06.12.2018.)

Slika 3. Europska unija 2018.godine; Izvor: Europska komisija

[99] *The Lisbon Treaty*; <http://www.lisbon-treaty.org/wcm/the-lisbon-treaty/treaty-on-european-union-and-comments/title-1-common-provisions/5-article-4.html> (06.12.2018.)

4.4. Brexit

Dana 14.01.1963. godine na press konferenciji francuski predsjednik De Gaulle je jasno rekao „Non!“ na ulazak Britanije u Europsku ekonomsku zajednicu. [100] Francuski predsjednik je pretpostavljao da Velika Britanija želi operirati između Europe i Amerike a u slučaju da mora birati između navedenih, da bi Velika Britanija uvijek izabrala Ameriku a ne europske susjede. [101] Francuski veto na ulazak Britanije u Europsku ekonomsku zajednicu, De Gaulle je opravdavao stavom da je u redu ako Britanija želi biti američki satelit ali da ne može istovremeno biti i europski satelit.

[100] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 273.

[101] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 291.

De Gaulleu je smetao poseban odnos Britanije i SAD-a te je bio krajnje skeptičan prema eventualnom ulasku Britanije u Europsku ekonomsku zajednicu. De Gaulleov skepticizam se pokazao opravdanim. Točno 53 godine nakon što je De Gaulle uložio veto na ulazak Britanije u Europsku zajednicu a 43 godine nakon ulaska Britanije u Europsku zajednicu, 23.06.2016. godine u Velikoj Britaniji je održan referendum o izlasku iz Europske unije. [103] U Engleskoj je 53,4% glasača glasalo za izlazak iz Europske unije, u Walesu je 53,2% glasača glasalo za izlazak iz Europske unije dok su Škotska i Sjeverna Irska glasale za ostanak u Europskoj uniji. [104] Povlačenje iz Europske unije je pravno-politički proces kojim država članica EU prestaje biti članica Unije a prema članku 50. Ugovora o Europskoj uniji: „*svaka država članica može donijeti odluku o povlačenju iz Unije u skladu s vlastitim ustavnim zahtjevima.*“ [105] Proces je pokrenut 29. ožujka 2017., što znači da će Velika Britanija 29. ožujka 2019. godine prestati biti članicom Europske unije a tranzitno razdoblje je predviđeno do kraja 2020. godine. Problem Škotske koja želi ostati dijelom Europske unije nije razriješen i svakako će biti izazov za Brexit. Sjeverna Irska će ostati u dijelom jedinstvenog tržišta i u carinskoj uniji u nedostatku drugih rješenja kako bi se izbjegla teška granica s Republikom Irskom. [106]

Europska unija želi da Velika Britanija podmiri sve obaveze prije nego što napusti Uniju a to podrazumijeva isplate mirovina dužnosnicima Europske unije, troškove preseljenja agencija Europske unije koje su trenutno smještene u Londonu i obveze proračuna Europske unije. Često citirana procjena takozvanog „razvoda“ iznosi 39 milijardi funti.[107]

[102] Judt T.: *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Penguin Books, New York, 2005. str. 292.

[103] *The Guardian*; Mason, Watt, Traynor, Rankin; “EU referendum to take place on 23 June, David Cameron confirms”; 2016.; <https://www.theguardian.com/politics/2016/feb/20/cameron-set-to-name-eu-referendum-date-after-cabinet-meeting>; (06.12.2018.)

[104] BBC; *Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU*; 2018.; <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887> (12.12.2018.)

[105] *Lisabon Treaty*; <http://www.lisbon-treaty.org/wcm/the-lisbon-treaty/treaty-on-European-union-and-comments/title-6-final-provisions/137-article-50.html> (12.12.2018.)

[106] BBC; *The UK and EU agree terms for Brexit transition period*; 2018; <https://www.bbc.com/news/uk-politics-43456502> (12.12.2018.)

[107] BBC; *Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU*; 2018.; <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887> (12.12.2018.)

Postoji konsenzus među ekonomistima da će Brexit smanjiti realnu razinu dohotka po glavi stanovnika u Velikoj Britaniji te da bi dugoročno gledano BDP u Velikoj Britaniji opadao.[108] Državna riznica Velike Britanije tvrdi da Europska unija ima snažan pozitivan utjecaj na trgovinu i kao rezultat toga, trgovina u Velikoj Britaniji će opasti kada Britanija napusti Europsku uniju. [109] [110] Institut za fiskalne studije (The Institute for Fiscal Studies) objavio je izvješće u kojem tvrde da će trošak smanjenja gospodarskog rasta koštati Veliku Britaniju oko 70 milijardi funti. [111] Također svakodnevni mliječni proizvodi kao što su maslac, jogurt i sir mogli bi postati luksuzni artikli u Velikoj Britaniji nakon Brexita. Naime Velika Britanija ne proizvodi dovoljno mlijeka kako bi održala korak s potražnjom, stvarajući ovisnost o Europskoj uniji. [112] Bez obzira na troškove i loše prognoze, zagovornici Brexita misle da će Velika Britanija dugoročno profitirati od izlaska iz Europske unije jer im je unija nametnula previše pravila o poslovanju i zaračunavala milijarde funti godišnje u članarinama a da su malo dobili zauzvrat. Također žele da Velika Britanija ponovno sama donosi sve svoje zakone, umjesto da se zakoni donose zajedničkim odlučivanjem s drugim zemljama Europske unije te da Britanija preuzme potpunu kontrolu nad svojim granicama i smanji broj ljudi/imigranata koji dolaze u Veliku Britaniju živjeti i raditi.

[108] *The Guardian*; "Economists overwhelmingly reject Brexit in boost for Cameron"; 2016;
<https://www.theguardian.com/politics/2016/may/28/economists-reject-brexite-boost-cameron> (12.12.2018.)

[109] *HM Treasury analysis: the long-term economic impact of EU membership and the alternatives*.
Government of the United Kingdom;
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/517154/treasury_analysis_economic_impact_of_eu_membership_print.pdf (12.12.2018.)

[110] *The Economist*; *Brexit brief: The economic consequences*;
<https://www.economist.com/britain/2016/04/09/the-economic-consequences> (12.12.2018.)

[111] *The Telegraph*; *Britain could be up to £70billion worse off if it leaves the Single Market after Brexit, IFS warns*; 10.08.2016; <https://www.telegraph.co.uk/news/2016/08/10/britain-could-be-up-to-70billion-worse-off-if-it-leaves-the-sing/> (12.12.2018.)

[112] *The Guardian*; „Dairy products 'may become luxuries' after UK leaves EU“; 2018;
<https://www.theguardian.com/politics/2018/jul/18/dairy-products-may-become-luxuries-after-uk-leaves-eu>
(12.12.2018.)

4.5. Migrantska kriza

Pojam migrantska kriza se odnosi na razdoblje od 2015. godine kada je više od milijun migranata preko jugoistočne Europe i Mediteranskog mora stiglo u Europsku uniju. [113] Iste godine Njemačka, Mađarska, Švedska i Austrija zaprimile su oko dvije trećine zahtjeva za azilom s tim da su po glavi stanovnika Mađarska, Švedska i Austrija zaprimile najveći broj zahtjeva za azilom. Grčka i Italija bile su glavne točke dolaska migranata u Europsku uniju, a Španjolska je doživjela porast broja dolazaka od 2017. godine. Mnoge izbjeglice i migranti žele putovati u sjeverne zemlje članice Europske unije. U razdoblju od 2008. godine do 2018. godine 5.365.990 ljudi je zatražilo azil u Europskoj uniji. [114] Većina migranata koji su pristigli u Europsku uniju došli su iz država s većinski muslimanskim stanovništvom. Najveći broj migranata dolazi iz ratom zahvaćenih država poput Sirije, Afganistana, Iraka zatim Pakistana, Nigerije i Eritreje. Eritreja je jedna od najrepresivnijih država na svijetu u kojoj građani imaju obvezu neodređenog vojnog roka i prisilnog rada. Valu izbjeglica iz ratom zahvaćenih područja pridružili su se ekonomski migranti iz Kosova, Srbije, Albanije bježeći od neimaštine i siromaštva. Europska unija suočila se s kritikama zbog nedostatka dosljednih i djelotvornih politika koje su svi očekivali kao odgovor na migrantsku krizu. Godine 2015. Europska komisija je predložila plan za rješavanje migrantske krize hvatanjem i uništavanjem brodova na Mediteranskom moru, uspostavljanjem mehanizama za relokaciju već pristiglih migranata i mehanizama za brzi povratak ilegalnih migranata te uzimanjem otisaka svih pristiglih migranata i općenito boljom evidencijom. Iduće 2016. godine Europska unija je sklopila dogovor s Turskom da se svi nezakoniti migranti koji će nakon 20. ožujka 2016. prijeći u Grčku iz Turske biti vraćeni u Tursku na temelju procjene pojedinačnih slučajeva. Također zemlje članice su pojačale kontrolu granica kako bi spriječile ilegalni prelazak granica. Na taj se način priljev migranata u Europsku uniju smanjio ali nije u potpunosti nestao. U 2017. godini Europska unija uvela je nove mjere kako bi pomogla libijskoj vladi koja je poduprla UN za zaustavljanje migracija preko središnjeg Mediterana.

[113] BBC; *Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts; 2016.;*
<https://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> (02.01.2019.)

[114] Eurostat; *Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Annual aggregated data;*
https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/MIGR_ASYAPPCTZA (02.01.2019.)

Iako je Europska unija uspjela zaustaviti velike valove migracija, migrantska kriza izazvala je duboke podjele unutar same Europske unije, jačanje desno orijentiranih stranki u Švedskoj, Italiji i Njemačkoj te je uzdrmala načelo solidarnosti Europske unije. Naime Grčka, Italija i Njemačka izrazili su zabrinutost zbog nedovoljne raspodjele opterećenja drugih članica u obradi zahtjeva za azil. S druge strane ostale članice Europske unije se žale da vlasti u Grčkoj i Italiji omogućuju većini migranata da odu i zatraže azil drugdje što je u suprotnosti s Dublinskom uredbom koja je podcrtava da država koja mora obraditi zahtjev za azil mora biti prva država u koju osoba koja traži azil uđe, uz neke izuzetke. Neki članovi akademske zajednice optuživali su Njemačku da je migrantska kriza isplanirana radi potreba njemačkog tržišta. Schengenski prostor i politika integracije je također uzdrmana budući Schengen ovisi o kontroli vanjskih granica. Naime u 2015. godini nekoliko članica, uključujući Njemačku, Austriju, Dansku i Švedsku uspostavile su privremene granične kontrole u nekim područjima kao odgovor na migracijske valove. Građani Europske unije počeli su izražavati zabrinutost da bi migranti, budući da su migranti većinom islamske vjeroispovijesti, mogli trajno promijeniti kršćanski identitet Europe upozoravajući na nesposobnost članica da integriraju manjine u europsku kulturu i društvo stvarajući tako paralelna društva, geta, „no-go“ zone, predgrađa koja nemaju veze s kulturom grada. Teroristički napadi, seksualni napadi i kriminalne aktivnosti koji su počinili pojedini migranti su izazvali još veći strah ne samo građana nego i vlada članica. Neke države članice navodile su potencijalni terorizam kao argument protiv prihvaćanja migranata u svoje zemlje. S druge strane razne nevladine udruge nazivale su prosvjede građana koji su izgubili strpljenje kao neo-fašističke, ksenofobične, ultra nacionalističke i šovinističke. Također određeni građani Europske unije su izrazili zabrinutost da bi migranti mogli spustiti cijenu rada. Neki analitičari tvrde da bi priljev migranata mogao biti koristan u ublažavanju nepovoljnih demografskih kretanja Europske unije čime se jača fiskalna održivost. Mnogi stručnjaci ističu da će mnogo toga ovisiti o tome koliko su migranti integrirani u tržište rada Europske unije. [115]

[115] *European Commission, European Economic Forecast Autumn 2015, Institutional Paper #11, 2015;*
International Monetary Fund, The Refugee Surge in Europe: Economic Challenges, January 2016.;
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/ip011_en.pdf

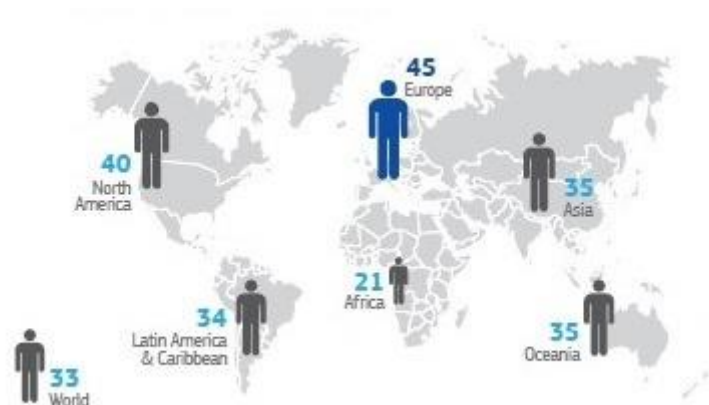
4.6 Mogući budući scenariji Europske unije

Europska unija je trenutno najveće jedinstveno tržište na svijetu. Euro je druga najčešće korištena valuta u svijetu a Europa je na samom vrhu inovacija. Diplomacija Europske unije pomaže održati mir u svijetu, što pokazuje povijesni dogovor s Iranom o njegovom nuklearnom programu ili vodeću ulogu koju je Europska unija odigrala u Pariškom klimatskom sporazumu. Europska unija je privlačna mnogim svojim partnerima. Iako se uskoro ne očekuje daljnje proširenje Europske unije, sama perspektiva je moćno sredstvo za stabilnost i sigurnost duž granica Europske unije. Ali s obzirom na sve interne probleme i izazove, nameću se pitanja o budućem obliku i karakteru Europske unije. Euroskeptici smatraju da se daljnje proširenje i integracija Europske unije mora zaustaviti te se po prvi put u povijesti spominje i raspad Europske unije. Iako malo vjerojatno da će doći do raspada Europske unije, ne treba zanemariti jačanje euroskeptičnih stranaka u pojedinim državama. Spominje se sve češće Europska unija s dvije brzine tzv. multi-speed EU. Europska unija bi postala entitet s dvije brzine, koji bi se sastojao od čvrsto integrirane skupine ključnih zemalja i skupine perifernih zemalja koje bi slobodnije odabirale one politike Europske unije u kojima žele sudjelovati. Neki sugeriraju da takva multi-speed Europska unija već postoji u praksi, s različitim članstvima u nizu raznih inicijativa Europske unije (Euro zona, Schengen) i stoga je nejasno kako bi se multi-speed Europska unija razlikovala od postojeće. Drugi opet misle da će višestruke krize dovesti do reformi i da će Europske unija postati učinkovitija. Europska unija će iz svojih sadašnjih izazova izaći više ujedinjena i integrirana. To se posebno odnosi na Brexit što je rezultiralo da su ostale članice istaknule potrebu za daljnjom političkom i ekonomskom integracijom. Daljnja integracija Europske unije se očituje i u novim inicijativama za jačanje sigurnosne i obrambene suradnje. Krajem 2017. godine, 25 država članica Europske unije dogovorilo se o novom obrambenom sporazumu PESCO. PESCO je skraćenica za Permanent Structured Cooperation (Stalna strukturirana suradnja). Zemlje članice EU dogovorile su se da će pojačati rad Europske unije u području obrane i dogovorena je pojačana koordinacija, veća ulaganja u obranu i suradnja u razvoju obrambenih sposobnosti. [116]

[116] https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/34226/permanent-structured-cooperation-pesco-factsheet_en (03.01.2019.)

Većina država koje sudjeluju u PESCO-u su ujedno i članice NATO-a, dok su dvije, Danska i Ujedinjeno Kraljevstvo članice NATO-a, ali ne i PESCO-a. U studenom 2018. godine njemačka kancelarka Angela Merkel je pred Europskim parlamentom održala govor o stanju Europske unije. Izložila svoju viziju budućeg razvoja Unije izrekavši da i pored raznovrsnosti države članice se uvijek rukovode voljom za postizanjem dogovora i kompromisa te da je to dosad uvijek uspijevalo na dobrobit zajednice. Nakon što je Angela Merkel govorila o globalnim političkim i ekonomskim izazovima, ratovima, dužničkoj krizi, Brexit-u, migrantskoj krizi, istaknula je da su tolerancija i solidarnost duša Europske unije. Angela Merkel je pri tom također istaknula: „Potrebna nam je europska vojska.“ [117]

Očito je da je daljnja integracija Europske unije realnost i da će Europska unija iz svojih sadašnjih izazova izaći ujedinenija i integriranija te da su male vjerojatnosti za multispeed EU ili raspad Europske unije. Naime ratovi i terorizam i utrka za naoružanjem diljem svijeta jasni su pokazatelji sve napetijeg globalnog okruženja. NATO će zasigurno nastaviti pružati čvrstu sigurnost većini članica EU ali Europska unija očito želi sama osigurati svoje granice. Osim raspada, multispeed EU-a, jače integracije bitno je napomenuti da neki stručnjaci prognoziraju da će Europska unija zadržati samo zajedničko tržište ukoliko članice ne nađu zajednički dogovor oko sigurnosnih pitanja i politike oko migranata. Europska unija sa samo zajedničkim tržištem je teško zamisliva jer bi prelazak granica unutar članica bio otežan zbog redovitih provjera i svakako bi bio korak unazad.

Slika 4. Prosjek godina svjetske populacije 2030. godine; Izvor: Europska komisija; Rand Europe

[117] DW; Merkel: „Potrebna nam je europska vojska“; 2018. <https://www.dw.com/hr/merkel-potrebna-nam-je-europska-vojska/a-46280611>; (03.01.2019.)

4.7. Negativni demografski pokazatelji Europske unije

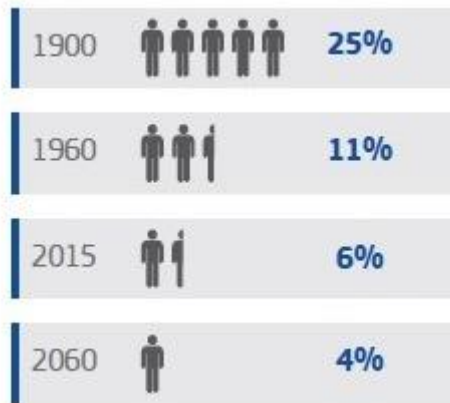
Bez obzira na sve uspjehe Europske unije utjecaj iste u odnosu na druge regije u svijetu se smanjuje. Europa je 1900. godine činila oko 25% svjetske populacije a do 2060. godine iznositi će manje od 5% svjetske populacije. Do tada ni jedna članica Europske unije neće imati više od 1% svjetskog stanovništva. [118] U Europi je 25% stanovništva već u dobi od 60 godina ili više. Do 2050. godine broj ljudi starijih od 60 godina dosegnut će 35%. [119] Također udio Europske unije u globalnom BDP-u se smanjuje. [120] Globalna financijska kriza koja je započela 2008. godine u Sjedinjenim Američkim Državama potresla je Europu do svoje srži. Zahvaljujući odlučnom djelovanju, gospodarstvo EU-a sada se vraća na stabilnije temelje, a nezaposlenost pada na najnižu razinu od „velike recesije“. Međutim, oporavak je još uvijek neravnomjerno raspoređen u društvu (nejednakost) i regijama (siromašni jug - razvijeni sjever). U nekim dijelovima Europske unije članice se bore s nezaposlenošću i visokim javnim i privatnim dugom. Prvi put nakon Drugog svjetskog rata postoji stvarna opasnost da generacija današnjih mladih postane manje dobrostojeća od svojih roditelja. Europska unija brzo stari. S prosječnom dobi od 45 godina, Europa će biti „najstarija“ regija na svijetu do 2030. godine. [121] Radno sposobno stanovništvo u Europi se smanjuje i to predstavlja ozbiljan izazov s kojim se Europska unija suočava i na koji još nije dala adekvatan odgovor.

[118] Europska komisija; *White paper on the future of Europe*; 2017.; https://ec.europa.eu/commission/future-europe/white-paper-future-europe_en (03.01.2019.)

[119] UN press release; *World population projected to reach 9.8 billion in 2050, and 11.2 billion in 2100*; http://www.un.org/en/development/desa/population/events/pdf/other/21/21June_FINAL%20PRESS%20RELEASE_WPP17.pdf (03.01.2019.)

[120] Europska komisija; *White paper on the future of Europe*; 2017.; https://ec.europa.eu/commission/future-europe/white-paper-future-europe_en (03.01.2019.)

[121] Europska komisija; *White paper on the future of Europe*; 2017.; https://ec.europa.eu/commission/future-europe/white-paper-future-europe_en (03.01.2019.)

Slika 5. Pad udjela Europljana u svjetskoj populaciji; Izvor: Europska komisija, Eurostat 2017

5. Z a k l j u č a k

Dan Europe obilježava se 9. svibnja svake godine. Naime, 9. svibnja 1950. godine Robert Schuman, tadašnji ministar vanjskih poslova Francuske predstavio je svoj prijedlog formiranja Europske zajednice za ugljen i čelik. Razlog stvaranja Europske zajednice za ugljen i čelik je bilo očuvanje mira. Cilj je bio izravna kontrola nad resursima koji su ključni za vođenje rata te tako onemogućiti daljnje sukobe u budućnosti na europskom tlu. Europska zajednica za ugljen i čelik bila je svojevrsna proba. Nakon što se pokazala punim pogotkom suradnja je proširena i na druga područja ali s drugačijim razlozima. EEZ i EFTA nisu stvoreni zbog očuvanja mira. Razlozi za stvaranje Europske ekonomske zajednice su bili drugačije naravi. Naime EEZ je osnovan radi gospodarskog i društvenog razvoja, razvijanja sloboda, pravde i sigurnosti. Stvorena je ekonomska i monetarna unija, organizacija putem koje njezine članice ostvaruju svoje zajedničke ciljeve. Europska ekonomska zajednica je prerasla u Europsku Uniju za koju slobodno možemo reći da je stvorena na demokršćanskim idealima uz želju njenih građana za jedinstvenom euro-kulturom koja se temelji na solidarnosti, toleranciji i raznolikosti. Pored raznovrsnosti, države članice se uvijek rukovode voljom za postizanje dogovora i kompromisa te da je to dosad uvijek uspijevalo na dobrobit zajednice. Europska unija je trenutno najveće jedinstveno tržište na svijetu. Euro je druga najčešće korištena valuta u svijetu a Europa je na samom vrhu inovacija. Diplomacija Europske unije pomaže održati mir u svijetu. Europska unija je privlačna mnogim svojim partnerima. Usprkos internim izazovima poput Brexita, globalnim izazovima i problemima, krize u Ukrajini i Kataloniji, nezaposlenošću i visokim javnim i privatnim dugom pojedinih članica, usporenoj integraciji migranata u Europsku kulturu i tržište rada najveći izazov za Europsku uniju predstavlja pad udjela Europljana u svjetskoj populaciji, starost populacije te pad udjela u globalnom BDP-u. Europa je 1900. godine činila oko 25% svjetske populacije a do 2060. iznosit će manje od 5%. U Europi je 25% stanovništva već u dobi od 60 godina ili više. Do 2050. broj ljudi stariji od 60 godina dosegnut će 35%. Radno sposobno stanovništvo u Europi se smanjuje i to predstavlja ozbiljan izazov s kojim se Europska unija suočava i na koji još nije dala adekvatan odgovor.

6. L i t e r a t u r a

A - knjige

1. Judt T.: **Postwar: A History of Europe Since 1945**, Penguin Books, New York, 2005
2. Smith K.: **The Making of EU Foreign Policy: The Case of Eastern Europe**, Palgrave Macmillan UK, New York, 2004.
3. Mattli W.: **The Logic of Regional Integration: Europe and Beyond**, Cambridge University Press, Cambridge, 1999.
4. Havlíček T., Jerabek M., Dokoupil M.: **Borders in Central Europe After the Schengen Agreement**, Springer International Publishing AG, 2018
5. Breuer W.: **Unexplained Mysteries of World War II** (2008 ed.), Book Sales, Inc., New York, 2008.
6. Regnault J-M. "France's Search for Nuclear Test Sites, 1957-1963." *The Journal of Military History*, vol. 67 no. 4, 2003.
7. Laursen F. **Designing the European Union - From Paris to Lisbon**, Palgrave Macmillan UK, New York, 2012.
8. Efron R. & Nanes A. : **The Common Market and Euratom Treaties: Supranationality and the Integration of Europe**. *International and Comparative Law Quarterly*, Volume 6 Issue 4, 1957.
9. Delmer S.: **Die Deutschen und ich**, Nannen-Verlag, 1963.
10. Poidevin R.: **Robert Schuman, homme d'État (1886-1963)**, Imprimerie nationale, 1986.
11. Kleinsorge T.E.J.: **Council of Europe**, Kluwer Law International, 2010.
12. Vayssière B.; **Le Manifeste de Ventotene (1941): Acte de Naissance du Federalisme Europeen**, *Guerres Mondiales et Conflits Contemporains*, Vol. 55 Issue 217, 2005.
13. Biddeleux R., Richard T.; **European Integration and Disintegration: east and west**, Routledge, 1996.
14. Schumann W.; **Deutschland im Zweiten Weltkrieg**, Akademie-Verlag, 1982.
15. Wolpert, S. A.: **India**, University of California Press, 1999.
16. Franssen F. J.; **The Supranational Politics of Jean Monnet: Ideas and Origins of the European community**; Greenwood Press, 2001.

17. Boemeke M.F., Feldman G.D., Glaser E.: **The Treaty of Versailles: A Reassessment after 75 Years**, Cambridge University Press, The German Historical Institute, Washington, 1998.
18. Murray W.; Lacey J.: **The Making of Peace: Rulers, States, and the Aftermath of War**. Cambridge University Press, 2009.
19. Huber, M.: **La Population de la France pendant la guerre**. Paris, 1931.
20. Philpott, W.: **Bloody Victory: The Sacrifice on the Somme and the Making of the Twentieth Century** (1st ed.). London: Little, Brown. 2009.
21. Merriman J.M.: **Massacre: The Life and Death of the Paris Commune**
22. Hargreaves R.: **Blitzkrieg Unleashed: The German Invasion of Poland, 1939**. Stackpole books, 2010.
23. Flandreau, M.: **The economics and politics of monetary unions: a reassessment of the Latin Monetary Union, 1865–71**. Financial History Review, 7, 2000.
24. Bergman, U. M.: **Do Monetary Unions Make Economic Sense? Evidence from the Scandinavian Currency Union, 1873–1913**. The Scandinavian Journal of Economics, 1999.
25. Metzidakis, A.: **Victor Hugo and the Idea of the United States of Europe**, Nineteenth-Century French Studies, Vol. 23, No. 1/2 (Jesen-Zima 1994-95)
26. Mattli, W.: **The Logic of Regional Integration- Europe and Beyond**, Cambridge University Press, United Kingdom, Cambridge, 1999.
27. Vaughan, R.: **Twentieth-Century Europe: Paths to Unity**, Taylor & Francis, 1979.

B - članci

1. BBC, Making friends the shared currency way, 2012.,
<http://www.bbc.com/news/magazine-17140379> (17.05.2018.)
2. Edward A.Mierzwahttp, POLISH INITIATIVES TO UNIFY EUROPE :
[//www.politologia.ur.edu.pl/uploadUC/PiS/nr%207/artykuly/Edward_A._Mierzwa_-_ang.pdf](http://www.politologia.ur.edu.pl/uploadUC/PiS/nr%207/artykuly/Edward_A._Mierzwa_-_ang.pdf) p.143, 2010. (17.05.2018.)
3. Angela Hind, Briefcase 'that changed the world'
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/6331897.stm>, 2007 (15.07.2018)
4. BBC, The Lisbon Treaty, 2011. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6901353.stm>
(06.08.2018.)

5. Why the UK joined the EU in the first place?
:https://uk.blastingnews.com/politics/2016/02/why-the-uk-joined-the-eu-in-the-first-place-00785599.html (06.08.2018.)
6. Haapakorpi A.: The Recession in Finland and the Labour Market for Academic Degree Holders, European Journal of Education Vol. 30, No. 1, 1995. str. 105-110
7. Miserez M.A., Switzerland poised to keep EU at arm's length, 2012.:
http://www.swissinfo.ch/eng/20-years-on_switzerland-poised-to-keep-eu-at-arm-s-length/34083578 (06.08.2018.)
8. BBC-1994: Norway votes 'no' to Europe,
http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/november/28/newsid_4208000/4208314.stm (06.08.2018.)
9. dnevnik.hr, Hrvatska postala članica Europske unije, 2013.
<https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/hrvatska-u-eu-uzivo-skup-euopskih-drzavnika-kakav-hrvatska-ne-pamti-sve-je-spremno-za-spektakularno-slavlje--292810.html> (06.08.2018.)
10. The Economist; Lingua franca,Britain is leaving the EU, but its language will stay, 2017. <https://www.economist.com/europe/2017/05/13/britain-is-leaving-the-eu-but-its-language-will-stay> (06.12.2018.)
11. BBC, Ukraine crisis: Timeline; <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275> (06.12.2018.)
12. The Economist, Trillion-dollar boo-boo; <https://www.economist.com/finance-and-economics/2014/07/26/trillion-dollar-boo-boo>
13. Blažina B.; Kneževina Katalonija; History; 2018
14. The Guardian; Burgen, S.; „Catalan: a language that has survived against the odds“; 2012.; <https://www.theguardian.com/world/2012/nov/22/catalan-language-survived> (06.12.2018.)
15. The Independent; <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/catalan-independence-referendum-catalonia-vote-secession-spain-violence-police-a7977676.html> (06.12.2018.)
16. The Guardian; Mason, Watt, Traynor, Rankin; „EU referendum to take place on 23 June, David Cameron confirms“; 2016.;
<https://www.theguardian.com/politics/2016/feb/20/cameron-set-to-name-eu-referendum-date-after-cabinet-meeting>; (06.12.2018.)

17. BBC; Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU; 2018.;
<https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887> (12.12.2018.)
18. BBC; The UK and EU agree terms for Brexit transition period; 2018;
<https://www.bbc.com/news/uk-politics-43456502> (12.12.2018.)
19. BBC; Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU; 2018.;
<https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887> (12.12.2018.)
20. The Guardian;" Economists overwhelmingly reject Brexit in boost for Cameron";
2016.; <https://www.theguardian.com/politics/2016/may/28/economists-reject-brexit-boost-cameron> (12.12.2018.)
21. The Economist; Brexit brief: The economic consequences;
<https://www.economist.com/britain/2016/04/09/the-economic-consequences>
(12.12.2018.)
22. The Telegraph; Britain could be up to £70billion worse off if it leaves the Single
Market after Brexit, IFS warns; 10.08.2016;
<https://www.telegraph.co.uk/news/2016/08/10/britain-could-be-up-to-70billion-worse-off-if-it-leaves-the-sing/> (12.12.2018.)
23. The Guardian; „Dairy products 'may become luxuries' after UK leaves EU“; 2018;
<https://www.theguardian.com/politics/2018/jul/18/dairy-products-may-become-luxuries-after-uk-leaves-eu> (12.12.2018.)
24. BBC; Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts; 2016.;
<https://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> (02.01.2019.)
25. DW; Merkel: „Potrebna nam je europska vojska“; 2018.
<https://www.dw.com/hr/merkel-potrebna-nam-je-europska-vojska/a-46280611>;
(03.01.2019.)
- 26.

C - podaci s interneta

1. Zollverein, <http://www.britannica.com/topic/Zollverein> (17.05.2018.)
2. Treaty establishing the European Coal and Steel Community, ECSC Treaty,
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:xy0022> (17.05.2018.)
3. The Monnet Plan, <http://jean-monnet.ch/en/1945-1950-the-monnet-plan/>
(17.05.2018.)

4. Dan Europe, https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day_hr (26.07.2018.)
5. Marshall Plan, 1948: <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/marshall-plan>, (15.07.2018)
6. rhein-zeitung.de, Bassenheim: Adenauer-Schuman-Denkmal nimmt Form an, 2011. https://www.rhein-zeitung.de/region/lokales/koblenz_artikel,-bassenheim-adenauerschumandenkmal-nimmt-form-an-_arid,352041.html (05.07.2018.)
7. cvce.eu, Treaty establishing the European Coal and Steel Community: https://www.cvce.eu/obj/treaty_establishing_the_european_coal_and_steel_community_paris_18_april_1951-en-11a21305-941e-49d7-a171-ed5be548cd58.html (05.07.2018.)
8. britannica.com, Benelux Economic Union, <https://www.britannica.com/topic/Benelux-Economic-Union> (11.06.2018.)
9. cvce.eu, Report by the EEC Commission on the implementation of the Treaty of Rome (January 1958–January 1962), https://www.cvce.eu/en/obj/report_by_the_eec_commission_on_the_implementation_of_the_treaty_of_rome_january_1958_january_1962-en-a757255d-b121-4d44-842f-1aa861a5f018.html (05.07.2018.)
10. europa.eu, EU member countries in brief: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries_en (03.08.2018.)
11. Maastricht Treaty: <https://www.britannica.com/event/Maastricht-Treaty> (03.08.2018.)
12. europa.eu, The history of the European Union – 1995: https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1990-1999/1995_en (06.08.2018.)
13. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:11997D/TXT&from=EN> (06.08.2018.)
14. europarl.europa.eu, The Treaty of Nice and the Convention on the Future of Europe: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/4/the-treaty-of-nice-and-the-convention-on-the-future-of-europe> (06.08.2018.)
15. Eurostat – Population on 1 January 2018". European Commission. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9063738/3-10072018-BP-EN.pdf/ccdfc838-d909-4fd8-b3f9-db0d65ea457f> (06.08.2018.)

16. Annual Report of the European Free Trade Association 2015: 2014 figures
<http://www.efta.int/sites/default/files/publications/annual-report/annual-report-2015.pdf> (06.08.2018.)
17. Financial times, Greece and the EU: a brief (economic) history in charts:
<https://www.ft.com/content/9436dfa7-cd88-3daa-a844-56da4b27ec54> (06.08.2018.)
18. europa.eu, Candidate countries and potential candidate,
<http://ec.europa.eu/environment/enlarg/candidates.htm> (06.08.2018.)
19. Memorandum Europske komisije (26.09.2013.) http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-825_en.htm (06.12.2018.)
20. A macrolanguage of Romania; <https://www.ethnologue.com/language/rom>
(06.12.2018.)
21. The World Factbook; <https://www.cia.gov/Library/publications/the-world-factbook/fields/2098.html>
22. Migrationsbericht 2012;
<http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Migrationsberichte/migrationsbericht-2012.pdf>
23. Ukraine, EU sign documents required for paying 1 bln euro to Kyiv;
<https://en.interfax.com.ua/news/economic/204654.html> (06.12.2018.)
24. Bank of Russia keeps rates on hold; <http://www.nasdaq.com/article/bank-of-russia-keeps-rates-on-hold-20160318-00172> (06.12.2018.)
25. Europska komisija; <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/russia/> (06.12.2018.)
26. The Lisbon Treaty; <http://www.lisbon-treaty.org/wcm/the-lisbon-treaty/treaty-on-european-union-and-comments/title-1-common-provisions/5-article-4.html>
(06.12.2018.)
27. HM Treasury analysis: the long-term economic impact of EU membership and the alternatives". Government of the United Kingdom;
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/517154/treasury_analysis_economic_impact_of_eu_membership_print.pdf
(12.12.2018.)
28. Eurostat; Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Annual aggregated data; https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/MIGR_ASYAPPCTZA (02.01.2019.)
29. European Commission, European Economic Forecast Autumn 2015, Institutional Paper #11, 2015; International Monetary Fund, The Refugee Surge in Europe:

Economic Challenges, January 2016.;

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/ip011_en.pdf

30. Permanent Structured Cooperation (PESCO) - Factsheet

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/34226/permanent-structured-cooperation-pesco-factsheet_en (03.01.2019.)

31. Europska komisija; White paper on the future of Europe; 2017.;

https://ec.europa.eu/commission/future-europe/white-paper-future-europe_en (03.01.2019.)

32. UN press relase; World population projected to reach 9.8 billion in 2050, and 11.2 billion in

2100; http://www.un.org/en/development/desa/population/events/pdf/other/21/21June_FINAL%20PRESS%20RELEASE_WPP17.pdf (03.01.2019.)

D - popis slika

Slika	Stranica
1. Robert Schuman, Alce de Gasperi, Konrad Adenauer. Izvor: Wikimedia Commons.....	11
2. Europska Unija 2018. godine; Izvor: Wikimedia Commons.....	24
3. Europska unija 2018.godine; Izvor: Europska komisija.....	32
4. Prosjek godina svjetske populacije 2030.; Izvor: Europska komisija; Rand Europe.....	38
5. Pad udjela Europljana u svjetskoj populaciji; Izvor: Europska komisija, Eurostat	40